

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

1 juli 2010

Eerste jaargang

Nr.1

In dit nummer:

Heemkundeclub in
Leeuwen 1

Heemkundevereniging
bestaat 1 jaar 1

Uit de beheerssectie 2

Berichten uit de histori-
sche sectie 2

De dijkdoorbraak van
1861 3

De molen van Boven-
Leeuwen 3

Kadasterkaart 1811-
1832 4

Pag.

Uit "De Gelderlander" van 23 april 2009

BENEDEN-LEEUVEN - In Beneden- en Boven-Leeuwen is de Heemkundevereniging Leeuwen opgericht. Op Koninginnedag gaat deze officieel van start. Bij de Wiel en de Bossee, een waterplas en een bijbehorend natuurgebiedje in Beneden-Leeuwen, wordt dan het 975 meter lange Bosseepad geopend.

Vrijwilligers van de nieuwe heemkundeclub gaan het dagelijks onderhoud van dit pad doen. Ze gaan bovendien op zoek naar sponsors voor de verdere aankleding van het pad met groen, bankjes en picknicktafels.

De Heemkundevereniging komt voort uit een vier jaar geleden opgericht comité, dat ijverde voor de bescherming en de ontsluiting middels een voetpad van het gebied rond de Wiel en de Bossee.

Jan van Gelder, secretaris van dit comité, is voorzitter van de Heemkundevereniging. In het bestuur zitten verder onder meer Jan Banken, oud-wethouder en voorzitter van de Seniorenbond in Beneden-Leeuwen, en historica Ellen Brons, eindredacteur van Tussen Waal en Wetering, het boek over de geschiedenis van de Sint-Alphonsusparochie in Beneden-Leeuwen.

De nieuwe vereniging wil in de toekomst ook zorg gaan dragen voor het beheer van andere groene stukjes Leeuwen. Er is inmiddels contact gezocht met de vereniging Leefbol, die in Boven-Leeuwen Park Groenewoud wil aanleggen. Daarnaast gaat de club erop toezien dat er in de toekomst niet nóg meer monumentale panden en bomen verdwijnen uit beide dorpskernen.

Op Koninginnedag werd dit wandelpad in Beneden-Leeuwen feestelijk geopend. De Heemkundevereniging doet het dagelijks onderhoud.
Foto Jan Rikken

Rectificaties van het bestuur:

- Heemkundeclub moet zijn Heemkundevereniging
- Jan Banken moet zijn Toon Banken
- Ellen Brons is neerlandica en amateur-historica

Heemkundevereniging bestaat 1 jaar

Bestuur

- Jan van Gelder, voorzitter en coördinatie beheer
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Ellen Brons, coördinatie historisch onderzoek en PR
- Theo Huisman, sponsorwerving
- Jos van Oijen, bestuurslid

De Heemkundevereniging bestaat nu één jaar en het wordt tijd wat meer informatie te geven over de activiteiten binnen de vereniging.

De vereniging bestaat uit twee secties, te weten:

- De beheerssectie, die zich bezighoudt met het onderhoud van en het toezicht op Wiel en Bossee. Hierbij hoort ook de aankleding van de wandelpaden.

- De historische sectie, waarin door de leden op alle mogelijke terreinen onderzoek wordt gedaan naar de geschiedenis van zowel Boven- als Beneden-Leeuwen

Beide secties zetten zich in voor het behoud van de culturele waarden in beide dorpskernen.

De secties presenteren zich op de volgende pagina's

Uit de beheerssectie

Het Bosseepad en Ringkade zijn ruim een kilometer. Ze bieden een schat aan rijk gevarieerde natuur. Jarenlang keek het dorp er niet naar om. Het Bosseepad is de prins die deze schoonheid wakker gekust heeft.

Laten we met zijn allen zorgen dat de schoonheid niet verwaarloosd wordt en verslonst.

MaasWaalWeb, 30 april 2009

Begin maart zijn door de gemeente twee zitbanken geplaatst aan het Bosseepad, waarbij advies werd gevraagd aan de beheerssectie over de juiste plaats. De coördinator J. v. Gelder en vrijwilliger W. v. Wamel hebben uiteindelijk dit advies uitgebracht.

Deze banken zijn geheel van natuurlijk hout gemaakt en passen daardoor mooi in het gebied.

We hopen van harte dat ze niet vernield worden.

De heemkundevereniging hoopt er in de toekomst nog een bank bij plaatsen.

Van Leeuwens C-1000 supermarkt heeft een deel van hun jaarlijkse sponsorbedrag, groot € 1100,40, ter beschikking gesteld aan de heemkunde Vereniging Leeuwen, waarvoor onze hartelijke dank.

Het wandelpad langs de Wiel ligt er nu een jaar en wordt door veel inwoners van Beneden-Leeuwen naar volle tevredenheid gebruikt. Onderhoud door de beheerssectie is dan ook niet nodig geweest.

Foto: Nol v. Eck

Berichten uit de historische sectie

De historische sectie is al enige keren bij elkaar geweest om een plan van aanpak te bespreken en ervaringen met elkaar uit te wisselen.

In het plan van aanpak is gesteld dat het ondoenlijk is in beperkte tijd een totaalbeeld te krijgen van de geschiedenis van Leeuwen. Verder is vastgesteld dat door het kiezen van een eigen onderwerp de motivatie voor het uitvoeren van een onderzoek toeneemt. Vandaar dat iedere deelnemer zelf kiest wat hij of zij wil oppakken, mits het onderwerp te maken heeft met de geschiedenis van Leeuwen, waarbij zowel Boven- als Beneden-

Leeuwen bedoeld worden.

Tijdens de plezierige bijeenkomsten wordt de stand van zaken besproken en goede tips met elkaar gedeeld.

Nieuwe enthousiaste onderzoekers zijn van harte welkom. Om de smaak te pakken te krijgen behoort het bijwonen van een bijeenkomst tot de mogelijkheden!

In de volgende artikelen stellen een paar onderzoekers zich voor.

"Tijdens de plezierige bijeenkomsten wordt de stand van zaken besproken"

Enthousiaste onderzoekers gezocht!

De dijkdoorbraak van 1861

door Piet van Hoogstraten

Tijdens de bijeenkomst op 17 september 2009 van de Heemkunde Vereniging sectie Historisch onderzoek is er gevraagd wie een bepaald onderzoek wil doen.

Ik heb altijd veel interesse gehad in de watersnoodrampen in het rivierengebied en dan speciaal Leeuwen. Vanaf september 1993 wonen wij op de plaats waar 2 februari 1861 de dijk is doorgebroken. Tijdens deze ramp zijn 37 mensen verdronken.

Om een beeld te krijgen van deze dramatische gebeurtenis heb ik het volgende bronmateriaal verzameld en gelezen:

- a. een boek van J.C.W. Quack, waarin uitvoerig de gevolgen van deze dijkdoorbraak zijn be-

schreven;

- b. een brief van de toenmalige wethouder Franciscus van Mook, geschreven aan zijn oom en tante in Hernen;
- c. een brief van mijn overgrootvader Johannes van Hoogstraten, heemraad en dijkwacht tijdens de doorbraak. Deze brief is in spoed geschreven en gericht aan zijn vrouw in Puiflijk.

Het is overigens puur toeval dat wij precies op de plaats zijn gaan wonen waar mijn overgrootvader getuige is geweest van deze dijkdoorbraak. Het lijkt mij zinvol om, 150 jaar na deze ramp, deze doorbraak te bestuderen en opnieuw te beschrijven.

De molen van Boven-Leeuwen

door Jos van Oijen

In 1426 stond er in Leeuwen op de 'Hoge Berg' al een molen. In 1916/1917 is de molen gesloopt. Tussen die jaren zijn er veel verschillende eigenaren en molenaars geweest en is van alles gebeurd. Deze gegevens probeer ik met mijn onderzoek in kaart te brengen. Waarom doe ik dit onderzoek?

Op 18 maart 1907 kwam mijn oma, Mienke van Leest, met haar ouders, broers en zussen vanuit Princenhage naar Boven-Leeuwen. Haar vader was molenaarsknecht en ging werken op de molen in Boven-Leeuwen. Nadat de molen gesloopt is werd het molenaars-huis door diverse families bewoond. Mijn vader heeft er ook nog een tijdje in gewoond.

Heemkundevereniging Leeuwen

Bankrekening: 14.95.51.274

Secretariaat:

Rozenstraat 15

6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

E-mail: toon.banken@planet.nl

*De Heemkundevereniging is ingeschreven bij de
Kamer van Koophandel*

Sluit Lauwe in uw hart!
Wordt lid van onze vereniging.

BEZOEK OOK ONZE WEBSITE

WWW.HEEMKUNDEVERENIGINGLEEUWEN.NL

*Bel voor vragen over de Heem-
kundevereniging met ons
secretariaat of stuur een email!*

de contributie bedraagt van 1 juli t/m 31 december 2010 € 5,00, daarna € 10,00 per jaar.

Kadasterkaart 1811-1832

door Ellen Brons

*Een gedeelte van de kadaster-
kaart 1811-1832 en wel de
omgeving van De Wiel, op de-
ze kaart De Kolk genoemd.*

Tijdens een van mijn speurtochten op internet naar de geschiedenis van Leeuwen, kwam ik een oude kadasterkaart tegen. Mijn belangstelling was onmiddellijk gewekt, want het is natuurlijk bijzonder interessant om te bekijken welke mensen er in Leeuwen woonden tussen 1811 en 1832.

Omdat de oorsprong van onze Heemkundevereniging ligt in de verzorging van Wiel en Bossee, ben ik daar gestart met het uitzoeken van eigenaren en hun beroepen. Vervolgens kon ik het niet laten om mijn grote hobby, genealogie, erop los te laten en de gezinnen (redelijk) compleet te maken. Dit met behulp van onder meer de fantastische

website www.genlias.nl. Dit ziet er dan ongeveer als volgt uit:

77 huis en erf van **Michiel Soetekouw**,
barbier+ **78** tuin en **79** wilgenbos

Parenteel van Michel Soetekouw

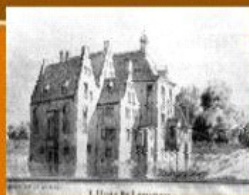
I. Michel Soetekouw, geb. Leeuwen, ged. Puiflijk 23 jan. 1779, musicus, barbier, † Leeuwen 21 okt. 1852, zn. van Willem en Anne Marie van Kerkhof, tr. Leeuwen 17 april 1812 **WILHELMINA VAN LENT**, geb. Leeuwen 3 febr. 1777, † ald. 12 juli 1853, dr. van Jan en Gosewina van Tiem.

Uit dit huwelijk:

Maria Soetekouw, geb. Leeuwen juli 1814, † ald. 16 april 1815.

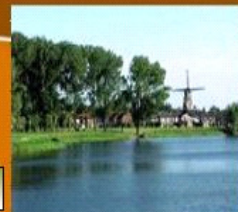
(Vanwege plaatsgebrek heb ik maar een klein gezin gekozen als voorbeeld)

Wij houden u op de hoogte!

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

15 april 2011

Tweede jaargang

Nr.1

Nieuwsbrief

1e Ledenvergadering Heemkundevereniging

Pag. *Opgeluisterd door Trug in de Tèd*

In dit nummer:

1e Ledenvergadering
Heemkundevereniging

1

Website

1

Uit de beheerssectie

2

Berichten uit de histori-
sche sectie. De dijkdoor-
braak van 1861

2

Ons onderzoek naar
Negapatnam

3

Lezers vragen...

4

Waar lag de Krieken-
beek

Bestuur

- Jan van Gelder, voorzitter en coördinatie beheer
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Ellen Brons, coördinatie historisch onderzoek en PR
- Theo Huisman, sponsorvering
- Jos van Oijen, bestuurslid

Donderdag 21 april zal om 19.00 u. in de serre van het Streekmuseum Tweestromenland de eerste ledenvergadering van de Heemkundevereniging plaatsvinden. Alle leden krijgen hiervoor een persoonlijke uitnodiging.

Na afloop van de ledenvergadering (rond 20.00 u.) treedt het smartlappenkoor *Trug in de Tèd* op. Iedereen die interesse heeft in de geschiedenis van Leeuwen en/of graag luistert naar dit bijzondere koor is van harte welkom bij dit optreden. De entree is gratis.

Ons eigen Lauws smartlappenkoor 'Trug in de Tèd' respecteert, evenals de Heemkundevereniging, de historie en wel door het zingen van nostalgische liederen.

Website: www.leeuwen.nl

Door webmaster Gerard Kouwenberg

Al snel na oprichting, heeft de heemkundevereniging vastgesteld, dat een eigen website zeer wenselijk zou zijn

De site moet een zo breed mogelijk historisch beeld gaan schetsen van de dorpen Beneden- en Boven Leeuwen in al zijn facetten.

De website is inmiddels ruim een jaar in de lucht en de belangstelling neemt, zo wordt althans geconstateerd, alleen nog maar toe. Naast de algemene gegevens over bestuur en secties, geeft de website informatie over:

- De historie van de beide dorpen in zijn algemeenheid
- Topografisch gegevens (oude kaarten)
- Leeuwen in beeld (foto's e.d.)
- (verdwenen) Beroepen en bedrijven
- informatie over de verschillende watersnoden, die de streek in het verleden hebben getroffen. .
- Genealogische informatie:

(met een index op de bevolkingsregister en links naar sites van Maas en Waalse families)

- Nieuwsbrieven en andere actuele zaken
- Lopende onderzoeken en de vorderingen hiervan
- Vermelding van overige (reeds verschenen) publicaties
- Relevante links (naar aanverwante sites in de regio)

Lezers kunnen reageren en zo nodig aanvullende informatie verstrekken.

Om de site zo aantrekkelijk mogelijk te maken en te houden, zijn wij voortdurend op zoek naar documentatie, fotomateriaal en andere informatie, over objecten, personen/families, instellingen en bedrijven.

Dus heeft u iets, dat in uw ogen de moeite waard is, laat het ons weten !

Uit de beheerssectie

Bosseepad

Van het wandelpad langs de Wiel wordt veel gebruik gemaakt, wandelaars zijn zeer positief.

Meer afvalbakken is een wens van de beheerssectie, hierover zijn gesprekken gaande.

Er zijn recent 16 fruitbomen geplant op een veldje bij de Bikkelen en 14 knotwilgen langs de Wiel.

Verder zijn er vergevorderde plannen om een ooievaarsnest te plaatsen. Op het ogenblik wordt er gekeken welke plek het meest gunstig gelegen is.

Berichten uit de historische sectie

Nogmaals de dijkdoorbraak van 1861

door Piet van Hoogstraten en Gerard Kouwenberg

Dit jaar (2011) is het 150 jaar geleden dat het land van Maas en Waal werd getroffen door een alles vernietigende watersnoodramp, veroorzaakt door hoogwater in combinatie met opgestuwd ijs.

Op 1 februari 1861 brak ter hoogte van Leeuwen de Waaldijk over een lengte van 300 el en werden het gehele land van Maas en Waal en de Bommelerwaard overstroomd.

In Leeuwen waren naast de grote materiële schade, ook 37 mensenlevens te betreuren.

De ramp moet door de veroorzaakte ellende, zonder twijfel een enorme impact gehad hebben op de toenmalige bewoners. Vanuit heel het land stroomde destijds dan ook een omvangrijke hulpverlening toe.

Onlangs kregen we als heemkundevereniging de beschikking over enkele persoonlijke brieven van inwo-

ners, destijds geschreven aan hun familie, alsmede het verslag van een heemraad dat hij enkele dagen na de ramp uitbracht aan zijn meerdere.

Veel is er inmiddels geschreven en gezegd over deze watersnood.

Het meest bekend is wel het verhaal over de wonderbaarlijke redding van de toen 8-jarige Johanna van Beek.

In 1862 verscheen een gedenkboek van deze Watersnood. Dat boek was grotendeels gebaseerd op ooggetuigenverslagen.

Een van die getuigen was dominee Ribbius uit Druten, die een jaar eerder al uitvoerig over de ramp had bericht in het blad "De Tijdstroom"

Een beknopte versie van dit gedenkboek kunt u lezen op onze website, tezamen met de eerder genoemde persoonlijke brieven .

Verder kunt u daar kennisnemen van een officiële beschrijving van de doorbraak bij Leeuwen opgesteld door de ingenieur van de Waterstaat L.J. Du Celiee-Muller.

Zie www.heemkundeverenigingleeuwen.nl

Ons onderzoek naar NEGAPATNAM

Door Jos van Oijen en Ellen Brons

Bij het bestuderen van de kadasterkaart 1811-1832 viel ons op dat ten zuidwesten van het Huis te Leeuwen vroeger een huis stond met de merkwaardige naam Negapatnam of Nagapatnam. Op deze plaats, Noordzuidweg nr 10, staat nu het nieuwe huis van Raymond Franssen. Hiervoor stond er de boerderij van Van Sommeren. De omnummerlijst van 1960 vermeldt J.A.M. van Sommeren, oud adres: Houtsestraat 15, nieuw adres Noord-Zuidweg 10.

Wat is Negapatnam?

Negapatnam is een plaats in het zuidwesten van India. Het was van 1658 tot 1781 een VOC kolonie.

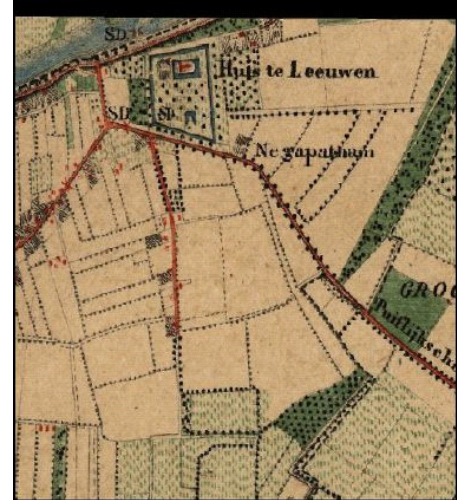
Hoe komt een huis in Leeuwen aan deze naam?

In de tabellen die horen bij de kadasterkaart (de zgn. Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels OAT) stond Cornelis 's Heerenberg, een schipper uit Delft, als laatste eigenaar vermeld.

Het leek ons sterk dat hij die naam bedacht had, dus doken we terug in de historie.

Negapatnam hoorde bij de goederen van het Huis te Leeuwen, dus daar lag onze eerste ingang. Al snel vonden we in Utrecht op 30 april 1784 De *Procuratie tot transport van allodiale en feudale goederen van het huis Leeuwen en Puijlyk en onder Leeuwen, Puijlyk, Borgharen, Druten, Wamel, Dreumel, Alphen en Altforst aan de koper Adriaan Boesses, opperkoopman in Nederlands-Indië door Salomon Johan baron van Gersdorff*. Door deze transactie werd Adr. Boesses Heer van Leeuwen en Puijlyk.

De tweede echtgenote van deze Adriaan Boesses was Anna Sibilla Hazelkamp geboren op 27 april 1751 te **Negapatnam**, overleden op 16 oktober 1809 te Leeuwen 58 jaar oud. Onze voorzichtige conclusie is dan ook dat de boerderij is gebouwd door Adriaan

Boesses, maar zekerheid hebben we (nog) niet.

Hoe kwam Cornelis 's Heerenberg aan deze boerderij?

Na enig zoekwerk in het Gemeentearchief Nijmegen vonden wij in 1816 een verkoopakte van o.a. de Hofstede Negapatnam onder voorwaarde dat de huidige pachter, Jan van 's Heerenberg, voorlopig mag blijven. Uit een latere akte (in 1826) blijkt dat Jan 's Heerenberg de hofstede zelf gekocht heeft. Cornelis 's Heerenberg is zijn zoon.

Hoe nu verder?

We zoeken nog antwoord op de volgende vragen:

- Is het huis echt door Boesses gebouwd?
- Wanneer is het huis gebouwd?
- Wanneer is het huis gesloopt?
- Wanneer is de boerderij van Van Sommeren gebouwd?
- Wie waren de volgende/vorige eigenaren van zowel Negapatnam als de boerderij van Van Sommeren?

U ziet het...nog werk genoeg aan de winkel! Wij houden u op de hoogte.

Bent u ook geïnteresseerd geraakt om een dergelijk onderzoek op te starten? Meld u aan bij de Heemkundevereniging....wij helpen u graag!

De boerderij van Van Sommeren aan de NoordZuid werd in februari 2002 gesloopt.

Heemkundevereniging Leeuwen

*De Heemkundevereniging is ingeschreven bij de
Kamer van Koophandel*

Bankrekening: 14.95.51.274

Secretariaat:

Rozenstraat 15

6658 WS Beneden-Leeuwen

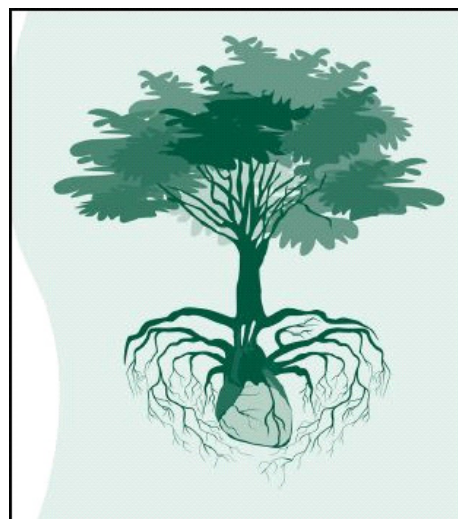
Telefoon: 0487-593505

E-mail: toon.banken@planet.nl

BEZOEK OOK ONZE WEBSITE

WWW.HEEMKUNDEVERENIGINGLEEUWEN.NL

*Bel voor vragen over de Heem-
kundevereniging met ons
secretariaat of stuur een email!*

Sluit Lauwe in uw hart!
Wordt lid van onze vereniging.

de contributie bedraagt € 10,00 per jaar.

Lezers vragen....

Waar lag de Kriekenbeek?

De verbindingsweg tussen 't Zand en de Oosterpas, nu Noorderpas, werd vroeger de Kriekenbeek genoemd. Bij nader onderzoek blijkt niet de weg, maar het blokje van vier woningen dat daar toen stond zo heette. Hoe die naam is ontstaan is nog steeds niet duidelijk. Vermoedelijk werd de woning in de volksmond zo genoemd. Het postadres was "Pas".

Het huizenblok stond met de voorzijde naar de kleine Wiel. In de jaren 60 van de vorige eeuw is het blok aangekocht door aannemersbedrijf Wakker, die er een nieuwe woning heeft gebouwd. Ook deze woning kreeg de naam Kriekenbeek, maar de toenmalige bewoner Thé Wakker, wist ook niet waar die naam vandaan kwam.

Een helaas niet erg duidelijke foto van het blokje van vier woningen in een sneeuwlandschap. Links van het blok het witte huisje van de fam. Olislagers, rechts het huis van Ant. Zondag. Op de plaats van de bomen staan nu de gebouwen van de riolering.

Kan een van onze lezers hier meer over vertellen?
Dan graag contact opnemen met de redactie!

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

1 april 2012

Derde jaargang

Nr. 1

Pag.

In dit nummer:

Ledenvergadering 1
Heemkundevereniging

Cultuurhistorisch beleid 1
in Leeuwen?

Uit de beheerssectie 2

Berichten uit de histori- 2
sche sectie. De onder-
scheiding van Alardus
van Kessel

Pakhuis de Klef in 3
Beneden-Leeuwen

Wij vragen lezers... 4
Foto's van de schooltijd
bij de nonnen in Boven-
Leeuwen

Bestuur

- Jan van Gelder, voorzitter en coördinatie beheer
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Ellen Brons, coördinatie historisch onderzoek en PR
- Theo Huisman, sponsorwerving
- Jos van Oijen, bestuurslid

Nieuwsbrief

Ledenvergadering Heemkundevereniging

Opgeluisterd door Therus van Sommeren

Donderdag 19 april zal om 19.00 u. in de zaal van Janssen Steenberg, Zijveld 16 te Beneden-Leeuwen de jaarlijkse ledenvergadering van de Heemkundevereniging plaatsvinden. Alle leden krijgen hiervoor een persoonlijke uitnodiging.

Na afloop van de ledenvergadering (rond 20.00 u.) geeft Therus van Sommeren *een diavertoning over Oud Leeuwen*. Iedereen die interesse heeft in de geschiedenis van Leeuwen en/of graag nog eens beelden van vroeger wil terugzien, is van harte welkom. De entree is gratis.

Dit soort plaatjes wordt door Therus van Sommeren met zijn humoristische praatjes weer tot leven gewekt!

CULTURHISTORISCH BELEID in LEEUWEN?

Door de oplettendheid van ons bestuurslid Jos van Oijen kwamen wij het volgende op het spoor.

Bij nieuwbouw is onder meer een archeologisch onderzoek verplicht, zo ook voor de nieuw te bouwen wijk aan de Molenstraat in Boven-Leeuwen. Tijdens dit onderzoek (uitgevoerd in 2009) deed ADC Archeoprojecten enige, voor de geschiedenis van Leeuwen, belangwekkende vondsten en gaf het volgende advies: *In het kader van het huidige onderzoek adviseert ADC Archeoprojecten tot behoud in situ van de vindplaats uit de Middeleeuwen en tot een archeologische begeleiding van de vindplaats met Romeinse sporen en een middeleeuws greppelsysteem. De bevoegde overheid neemt hier uiteindelijk de beslissing over.*

Het aangetroffen huis, een woontoren uit de 12e-13e eeuw, is een bijzondere vondst. Het huis heeft op een fundering van houten palen en stenen poeren gestaan en wordt door een gracht omringd. Waarschijnlijk is dit Huis Leeuwenbergh, waar in litera-

tuur kort over gesproken wordt en waarvan de locatie en het uiterlijk niet bekend zijn. Het huis zal zijn gebouwd door een mogelijk adellijke familie; het geïmporteerde natuursteen duidt op een luxe huis en rijke familie.

De sporen uit de Romeinse periode zijn eveneens van bijzondere waarde; ze worden echter lager gewaardeerd dan de middeleeuwse vindplaats.

Wij hebben de gemeente gewezen op dit rapport, waaraan, om ons onbekende redenen, geen ruchtbaarheid is gegeven. Jammer, want het is een gemiste kans om meer over Leeuwen in de glorie tijd te weten te komen. De gemeente heeft ons toestemming gegeven toezicht op de graafwerkzaamheden te houden om te voorkomen dat de vindplaats nog verder verstoord wordt. Ook worden de contouren van de woontoren zichtbaar gemaakt in de bestrating. Kortom...wij houden de vinger aan de pols! Het volledige ADC-rapport ligt, na overleg, ter inzage bij één van onze bestuursleden

*Uit de beheerssectie****De Heemkundevereniging Leeuwen denkt ook aan de toekomst***

Uiteraard is de Heemkundevereniging Leeuwen zeer geïnteresseerd in het verleden van zowel Boven- als Beneden-Leeuwen wat onder meer blijkt uit de actieve medewerking aan het te verschijnen boek over Boven-Leeuwen. Maar ook aan de leefbaarheid van Leeuwen en het behoud van de eigen identiteit wordt druk gewerkt. Het pad langs de Wiel is een initiatief van de vereniging, sloopaanvragen worden kritisch bekeken en de gemeenteraad wordt erop gewezen dat enige panden onder bescherming zouden moeten komen. Om ervoor te zorgen dat Leeuwen blijft groeien en de gemeente niet met onverkooopbare woningen in het Leeuwse Veld blijft zitten, heeft de vereniging besloten tot een ludieke actie op de 11e van de 11e 2011. Op die datum werden in de voormiddag twee ooievaarsnesten geplaatst.

Een nest is geplaatst in het plassengebied in de hoek Zijveld/Liesterstraat en is een geschenk van de Rabobank. Het tweede nest is geplaatst in het natuurgebied De Wiel/Bossee en werd geschonken door Woonstichting De Kernen. Nu maar hopen dat de klepperaars Leeuwen uitkiezen om neer te strijken!

*Berichten uit de historische sectie****De onderscheiding van Alardus van Kessel****door Ellen Brons*

De Heemkundevereniging Leeuwen ontving onderstaande mail van de heer L F W van Wichen:

Bij het nog eens nazien van diverse stukken uit de erfenis van mijn moeder kwam ik een bronzen penning tegen met aan de achterzijde "De Koning aan A. van Kessel". Op uw site zag ik dat het de Koninklijke onderscheiding wegens betoonde moed, inzet en zelfopoffering is tgv de Watersnoodramp van 1861.

Ik zelf weet niet hoe deze penning in onze familie is terecht gekomen. Wat ik leuk zou vinden is dat de achter achter kleinkinderen van A. van Kessel deze penning een ereplaats zouden geven. Hij is door een familielid gratis bij ons af te halen.

Aangezien ik aanvoerder ben van de historische tak van de vereniging begon hiermee voor mij de speurtocht naar A. van Kessel.

Om te beginnen was het noodzakelijk de herkomst van A. v. Kessel vast te stellen. In de door ons gepubliceerde lijst van "Namen van hen, die in het land van Maas en Waal bij gelegenheid van den watersnood van 1861 door ijver, moed, beleid en zelfopoffering hebben uitgemunt of, en het daarvoor door Z.M. de Koning ingestelde eretekenen ontvingen." staat alleen vermeld dat hij noodheemraad van Maas en Waal was. De naam van Kessel komt in Maas en Waal veel voor, dus dat werd zoeken naar een speld in een hooiberg.

Gelukkig realiseerde ik mij dat onderscheidingen zeker ergens gepubliceerd zijn en heeft de Koninklijke Bibliotheek besloten om een selectie van de belangrijkste nederlandse kranten van 1618 tot 1995 op internet te plaatsen. In het Algemeen Handelsblad van 25 september 1861 vond ik een hele lijst van onderscheidingen met daarbij "A. van Kessel te Dreumel"

Dat was een belangrijke stap vooruit en al spoedig werd met behulp van Genlias Alardus van Kessel gevonden, geboren op 9 februari 1828 te Dreumel, zoon van Johannes van Kessel en Joanna van Oss. Alardus was gemeentesecretaris te Dreumel, trouwde op 9 februari 1877 met Geertrui Schonenberg en uit dit huwelijk werd één meisje geboren, Johanna Huberdina, die op 18 augustus 1878 overleed, 6 maanden oud. Hiermee is zijn tak uitgestorven. Alardus van Kessel overleed op 13 oktober 1900 te Dreumel en liet goederen na aan zijn zus Maria.

Hoe komt de onderscheiding nu in de familie van Wichen?

Alardus had twee broers, Wilhelmus Alardus en Wilhelmus (deze overleed toen hij elf maanden oud was) en één zus, Maria. Deze zus Maria van Kessel trouwt met Wilhelmus Antonius van Wichen (overleden op 1 mei 1903 te Gassel) en overlijdt op 5 mei 1906 te Escharen. Zij hebben diverse nakomelingen en ongetwijfeld is een van deze nakomelingen de heer L F W van Wichen! De penning is via zijn vaderskant bij hem terecht gekomen en hoort wel degelijk in de familie.

Ook interesse in een dergelijk onderzoek? Wordt lid van onze vereniging en wij helpen u op weg!

Pakhuis “De Klef” in Beneden-Leeuwen

door John van Heck

Aan de Waalbandijk te Beneden-Leeuwen staat een groot pakhuis, gebouwd door de NCB, onderdeel van de CHV (Coöperatieve Handels Vereniging) te Veghel (Noord-Brabant). Het complex is van 1931 tot 1982 in gebruik geweest als depot van de boerenbond. De coöperatieve gedachte binnen de landbouw was aan het begin van de twintigste eeuw vanuit Noord-Brabant ook in het Land van Maas en Waal doorgedrongen. Men begon met het stichten van zuivelfabrieken en kort daarna werd de in- en verkoop van landbouwproducten ter hand genomen. De groei van de activiteiten maakte het gewenst een eigen gebouw te stichten, dat een regionale functie zou krijgen. Met het oog op een goede transportmogelijkheid per schip koos CHV voor de locatie Beneden-Leeuwen, aan de Strang. Het pakhuis met de naam “De Klef” was hierdoor per binnenschip bereikbaar; een enorme kraaninstallatie voor het lossen en laden van de schepen maakte het transport van schip naar pakhuis mogelijk. Het pakhuisgebouw werd ontworpen door architect Orie. Het forse gebouw bestaat uit een betonnen basement van 3 meter hoog, waarop een betonskeletconstructie werd gebouwd, voorzien van gordingen waarop ijzeren platen werden bevestigd. Het taps toelopende gebouw oogt opmerkelijk modern voor een ontwerp uit 1930. De weegbrug met bedieningsruimte en kantoor is nog in de oorspronkelijke staat aanwezig naast het pakhuis, aan de zijde van de Waalbandijk. Voor het intern en extern transport werd een imposante kraanbaan gebouwd welke doorliep van buiten naar binnen. De kraanbaan was geschikt voor het laden en lossen van goederen uit schepen aan de loskade, het transport van goederen binnen het pakhuis en het laden en lossen van vrachtwagens.

De elektrisch aangedreven lorrie, voorzien van een bedieningsruimte voor de kraandrijver werd in het railwerk van de kraanbaan gehangen. De gehele kraanbaan verkeert nog in dezelfde staat als bij de bouw in 1931, maar begint tekenen van verval te tonen. Het gebouw “De Klef” is eveneens nog praktisch in dezelfde staat als bij de bouw in 1931. Na de sluiting van het bedrijf in 1982 werd het terrein in gebruik genomen door een sloperij van binnenvaartschepen, die het pakhuis gebruikte voor de opslag van onderdelen uit gesloopte schepen. Na het overlijden van de eigenaar van de sloperij in 1997 is het complex gesloten.

Volgens deskundigen zou de kraanbaan van De Klef in de bestaande toestand uniek zijn voor Nederland, aangezien alle vergelijkbare transportsystemen inmiddels zijn verdwenen of ingrijpend zijn gewijzigd. Vanwege de onzekere toekomstverwachting voor dit unieke industriële complex, een beeldbepalend industrieel erfgoed dat zeker de moeite waard is te bewaren voor het nageslacht,

werd door de Stichting Industrieel Erfgoed Gelderland-Flevoland het geheel voorgedragen voor rijksbescherming, hetgeen inmiddels door de minister is gehonoreerd

Heemkundevereniging Leeuwen

*De Heemkundevereniging is ingeschreven bij de
Kamer van Koophandel*

Bankrekening: 14.95.51.274

Secretariaat:

Rozenstraat 15

6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

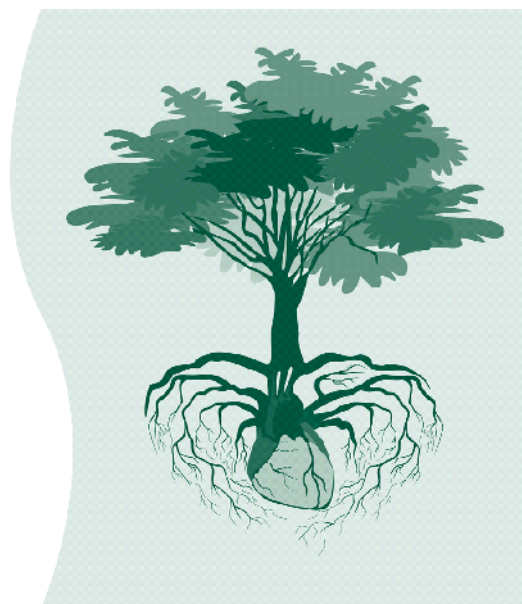
E-mail: toon.banken@planet.nl

Redactie: ellenbrons@zonnet.nl telefoon 0487-592441

BEZOEK OOK ONZE WEBSITE

WWW.HEEMKUNDEVERENIGINGLEEUWEN.NL

*Bel voor vragen over de Heem-
kundevereniging met ons
secretariaat of stuur een email!*

Sluit Leeuwen in uw hart!
Wordt lid van onze vereniging.

de contributie bedraagt slechts € 10,00 per jaar.

Wij vragen lezers....

Foto's van de schooltijd bij de nonnen in Boven-Leeuwen

Tijdens het schrijven van het boek "Honderd jaar parochie" zijn wij in het bezit gekomen van een kopie van de "Beschrijving der religieuze fondatie te Leeuwen" een soort dagboek waarin de belangrijkste gebeurtenissen rond het klooster St. Joseph zijn beschreven door de nonnen zelf.

Dit dagboek geeft nog eens duidelijk aan hoe belangrijk deze religieuzen zijn geweest voor de vorming en verzorging van heel veel Leeuwse mensen. Daarom heeft de Heemkundevereniging besloten een boek samen te stellen over het klooster te Boven-Leeuwen en alles wat hiermee samenhangt.

Heeft u verhalen en/of foto's van gebeurtenissen rond school, klooster en gasthuis neem dan contact op met het bovenstaande redactie-adres!

Heeft u ook een foto van uw schooltijd in Boven-Leeuwen? Of heeft u foto's van het Klooster en/of het Gasthuis?

Neem dan svp contact op met de redactie, zodat wij een prachtig boek kunnen samenstellen!

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

1 april 2013

Vierde jaargang

Nr. 1

Pag.

In dit nummer:

*Nieuw wijkje Leeuwen-
borgh staat op adellijke
grond.*

*Berichten uit de histori-
sche sectie. Johanna
Kolvenbach, het verhaal
van een Leeuwense
dienstmeid*

*Werkgroep geschiedenis-
boek Boven-Leeuwen*

*Boek "Het klooster
aan de dijk" vanaf
19 april te koop*

Bestuur

- Jan van Gelder, voorzitter
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Ellen Brons, coördinatie historisch onderzoek en PR
- Theo Huisman, sponsorvering
- Jos van Oijen, bestuurslid

Nieuwsbrief

Nieuw wijkje Leeuwenborgh staat op adellijke grond.

Op 18 maart 2013 zijn 28 woningen en 6 appartementen in het wijkje Leeuwenborgh aan de Molenstraat te Boven-Leeuwen opgeleverd. De overdracht vond plaats door middel van de onthulling van een informatiebord dat daar neergezet is op initiatief van de Heemkundevereniging Leeuwen.

In 2009 werden na uitvoerig bodemonderzoek de resten van een kasteeltoren (donjon) ontdekt. De afmetingen hiervan zijn in de bestrating van het pleintje bij deze woningen duidelijk met "kinderkopjes" weergegeven.

Deze donjon is met grote zekerheid onderdeel van het voormalige huis Leeuwenborgh.

Dit huis wordt in de geschiedschrijving aangeduid als "Huis ende hoffstat tot Leeuwen op den berge". Dit complex heeft gestaan aan de Molenstraat op de heuvel waarop ook de windmolen van Boven-Leeuwen heeft gestaan, nabij de huidige Trambaan. Het huis wordt vanaf 1402 vermeld en is

dan in het bezit van de heren van Leeuwen.

Van het huis zijn geen bouwkundige details bekend, ook op het kadastraal minuutplan is geen bebouwing aanwezig. De resten van de gevonden donjon hebben een afmeting van 10 x 10 meter en zijn omgeven door een gracht. Op basis van aardewerk dat in de gracht en in de nabijgelegen greppels is gevonden, wordt het complex in de 12^e-13^e eeuw gedateerd.

In de resten van de donjon is veel natuursteen aangetroffen en dateert daarmee uit een periode dat baksteen nog niet geproduceerd werd.

Adel verplicht. De Heemkundevereniging Leeuwen hoopt dat de bewoners van deze adellijke grond zuinig zijn op het informatiebord en de aparte bestrating in ere houden.

Foto's Bert van Swam

Het dagelijks bestuur van de Heemkundevereniging bij het zojuist onthulde bord.

*Berichten uit de historische sectie****Johanna Kolvenbach, het verhaal van een Leeuwense dienstmeid****door Jos van Oijen*

Johanna werd geboren in Leeuwen als dochter van de uit Rheinbach, Duitsland, afkomstige schrijnwerker Jacob Kolvenbach die met de Leeuwense Jenneke Smits was getrouwd. Op 9 september 1796 werd ze rooms katholiek gedoopt in Leeuwen. Ze groeide op in een gezin van negen kinderen waarvan er twee voor hun derde jaar overleden. In 1808 werd Johanna dienstmeid bij de familie Gobelius Schadd. Jan Johannes Nicolaas Gobelius Schadd was het enige kind van de hervormde predikant Albertus Johannes Gobelius Schadd en Petronella Bierman. In 1801 studeerde hij af als meester in de rechten aan de universiteit van Harderwijk. Op 9 december 1803 trouwde hij met Elisabeth Ludolphina Meijnhardt. Mr. Gobelius Schadd was in Leeuwen werkzaam als notaris. In 1810 werd hij benoemd tot burgemeester van Leeuwen.

Gobelius Schadd woonde op Lust tot Rust. De familie Kolvenbach woonde daar vlakbij aan 'den Dijk' 118 waar ze waarschijnlijk hun woning huurden van de weduwe Antoon van Elk. Op onderstaande kadasterkaart uit 1821 is dit het rode blok rechts van 739.

Op de classificatierol, een soort belastinglijst, van 1817 staat Johanna met haar zus Arnolda (die op de rol Arnoldus werd genoemd) en broer Peter genoemd. Daarnaast had de familie nog een knecht en dienstmeid.

Op 1 januari 1818 is de gemeente Leeuwen opgegaan in de gemeente Wamel. Gobelius Schadd werd de schout van de gemeente die dan 'schoutambt' heet. Zijn zwager Thomas Hendrik Meijnhardt die burgemeester van Wamel was kreeg nu die functie in Dreumel.

In 1820 werd Johanna zwanger. Ze was niet getrouwd en de vader onbekend. Normaal werd een zwangere dienstmeid ontslagen maar Johanna mocht bij de familie Schadd blijven. Op 21 januari 1821 beviel ze van een zoon die ze naar haar vader noemde: Jacobus. Bij de bevalling op deze koude winteravond was de Drutense vroedmeester van Diest aanwezig. Er werd goed voor Johanna gezorgd. Johanna bleef gewoon bij de familie Schadd werken. Haar zoon Jacobus werd waarschijnlijk door zijn grootmoeder opgevoed. Hij woonde met zijn grootmoeder en een paar tantes in hetzelfde huis.

Op 15 augustus 1822 werd Mr. Gobelius Schadd benoemd tot hoofdambtenaar in de kolonie Suriname waar hij ontvanger werd van het kantoor der kas tegen de wegloopers en der staatsgelden. In maart van het daaropvolgende jaar werd hij als schout opgevolgd door zijn zwager George Frederik Albert Meijnhardt. In juni vertrok Gobelius Schadd naar Suriname. Zijn vrouw en de drie dochters gingen niet mee. Zij zijn naar de Kloosterstraat 305 in het centrum van IJsselstein vertrokken. .

Of ze direct hun dienstmeid Johanna Kolvenbach meegenomen hebben is niet duidelijk. Misschien bleef ze met het andere personeel nog een tijdje op Lust tot Rust. Met de voormalige burgemeester van Leeuwen ging het niet goed in Suriname. Al na twee maanden kwam hij op vijfenveertigjarige leeftijd te overlijden aan een zeer kwaadaardige rotkoorts. In maart 1824 werd Lust tot Rust verkocht en moet Johanna zeker vertrokken zijn.

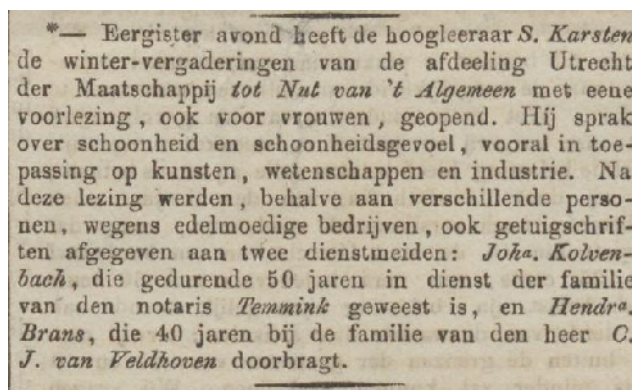
Johanna Kolvenbach bleef dienstmeid bij de weduwe Gobeliusschadd. In 1839 richtte Albertina Johanna Maria Gobeliusschadd met haar moeder in de Muntstraat in Wijk bij Duurstede een instituut voor Jonge Jufvrouwen op. Dit pand is daar nu nog te vinden aan de Muntstraat 21-25.

Op 21 apr 1852 trouwde de zoon van Johanna, Jacobus, in Wamel met Maria van Dreumel. Op de trouwakte staat dat Johanna in Wijk bij Duurstede woont. In 1852 verhuisde de dames kostschool naar Huize Hoogerlust in Breukelen en Johanna ging mee.

Albertina Johanna Maria Gobeliusschadd trouwde op 26 jul 1855 in Utrecht met notaris Everhardus Pieter Temminck en verhuisde daarbij van Breukelen naar de Lange Nieuwstraat in Utrecht. Elisabeth Ludolphina Meijnhardt, de moeder van Albertina, woont dan nog steeds bij haar net als hun dienstmeid Johanna Kolvenbach.

Op 29 september 1858 was Johanna 50 jaar in dienst bij de familie en werd daarvoor onderscheiden met een getuigschrift en een zilveren penning.

Op 16 maart 1864 vertrok Johanna op 68 jarige leeftijd bij de familie Gobeliusschadd die ze dan 55 jaar gediend heeft. Op 29 maart werd ze in de gemeente Druten ingeschreven op het adres van haar zoon Jacobus waar ze 4 jaar later op 20 mei 1868 komt te overlijden.

Geraadpleegde bronnen:

Bevolkingsregister gemeente Wamel

www.watwaaswaar.nl

Regionaal archief Nijmegen Inv. 1030 1.3 19

Memorie van successie

H. Meijer, Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht

Wikipedia

Algemeen Handelsblad 24-08-1839

Bevolkingsregister Utrecht 1850-1860

Utrechtse provinciale en stads-courant 5 november 1858

Boek "Boven-Leeuwen". De geschiedenis van Hlaiwah tot Boveneind

Eind 2010 is een werkgroep, onder andere bestaande uit de initiatiefnemers Therus van Sommeren, Cor van den Heuvel en Guus van Heck, begonnen aan een geschiedenisboek over Boven-Leeuwen.

Vanaf april 2011 werkt ook heemkundevereniging Leeuwen mee aan dit boek.

Die geschiedenis begint in de steentijd en eindigt in 2000. De laatste honderd jaar is er pas sprake van Boven Leeuwen. Dat betekent dat dit boek zeker niet alleen voor de inwoners van het bovineind bedoeld is.

Het boek zal in oktober van dit jaar verschijnen in de Tweestromenlandreeks. Bij de presentatie van het boek zal in Boven-Leeuwen in "D'n Dulper" een bijeenkomst worden georganiseerd waarbij, na betaling, het boek in ontvangst genomen kan worden. De prijs van het boek zal circa €25,00 bedragen. Als u er zeker van wilt zijn dat u een exemplaar krijgt, kunt u nu al intekenen voor dit boek. Intekenlijsten zijn op een aantal plaatsen, waaronder D'n Dulper, verkrijgbaar.

Heemkundevereniging Leeuwen *De Heemkundevereniging is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel*

Bankrekening: 14.95.51.274

Secretariaat:

Rozenstraat 15

6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

E-mail: toon.banken@planet.nl

Redactie: ellenbrons@zonnet.nl telefoon 0487-592441

Sluit Leeuwen in uw hart!
Wordt lid van onze
vereniging.

**de contributie bedraagt
slechts € 10,00 per jaar.**

Boek "Het klooster aan de dijk" vanaf 19 april te koop

Ellen Brons

Het klooster aan de dijk was en is een begrip in het Land van Maas en Waal. De godvruchtige Leeuwnaar Willem van Mook liet in 1874 dit klooster bouwen achter de Waalbandijk in Leeuwen om het katholieke onderwijs te bevorderen. Om dit doel te bereiken haalde hij de zusters Franciscanessen van Oirschot naar Leeuwen, die sindsdien honderden meisjes en vrouwen uit een groot gedeelte van Maas en Waal hebben opgeleid. Daarnaast verzorgden de zusters bejaarden, zowel mannen als vrouwen, in Huize St. Jozef, een apart gedeelte van het klooster.

Helaas is het klooster in 1964 voor een groot deel afgebrand, waarna de zusters terug geroepen zijn naar het moederhuis in Oirschot en het klooster gesloopt is.

Door gebruik te maken van de aantekeningen van de zusters zelf en deze te verluchten met vele foto's van bijvoorbeeld schoolklassen, hoopt de samenstelster, die bestuurslid is van de Heemkundevereniging Leeuwen, een bijdrage te hebben geleverd aan de geschiedschrijving van zowel Boven- als Beneden-Leeuwen.

Het boek kost €19,50 en is te koop bij de samenstelster (telefoon zie boven) of bij de Readshop te Beneden-Leeuwen

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

1 april 2014

Vijfde jaargang

Nr. 1

Pag.

In dit nummer:

Zo was het vroeger 1

Info over onze website 2

De krant, een belang- 3
rijke informatiebronWerkgroep geschiedenis- 4
boek Boven-Leeuwen en
verdere info

Komende activiteiten 4

Nieuwsbrief

ZO WAS HET VROEGER

Kruising Zandstraat –Zijveld te Beneden-Leeuwen
door Jan van Gelder

Deze foto is rond 1950 genomen. Links het hekwerk van het PGEM-transformatorhuis (staat er nog steeds, naast reisburo van den Bogaard). Iets verderop zijn nog net de benzinepompen te zien van garage gebroeders Salet. Jo en Wim Salet repareerden hier de weinige auto's die toen in Beneden-Leeuwen reden. Vader Hannes Salet had in ditzelfde pand een fietsenwinkel met werkplaats. Daarnaast lag de smederij van Hend Hendriks. Tontje Hendriks heeft hier nu een aantal winkels. De winkel ernaast was drogisterij en schildersbedrijf Klabbers met twee linden voor de deur.

De rechterzijde toont de splitsing Zandstraat-Zijveld met een lantaarnpaal en wat beplanting, omgeven door trottoirband. Begin 1900 stond hier midden op het kruispunt de Wilhelmaboom, geplant ter ere van de kroning van de toenmalige koningin Wilhelmina in 1898. In het huis op de hoek woonde Johanna Willems alias Hanneke van 't huukske. Zij erfde huis en plaats van haar twee ongehuwde tantes omdat zij ze "naar het einde had gebracht". Later trouwde zij met Bart van Hulst, die een apart beroep had. Hij was koeien-schetser. Op een met een koe voorbedrukt vel papier tekende hij het patroon van de vlekken op een koeienhuid in. Aan de hand van deze schets werden de koeien herkenbaar en geregistreerd. Dat is nog eens wat anders dan de huidige oormerken. Na het overlijden van dit echtpaar werd het huis afgebroken. Nu bevindt zich op deze plaats de Gall en Gall drankenzaak en een gedeelte van de parkeerplaats van de Lidl. Naast het hoekhuis staat het huis van de gezusters Moren. Zij vestigden zich hier in 1951 met hun textielwinkel nadat de Duitsers hun winkel aan de Dijk in 1944 in brand hadden gestoken. (vervolg op pag. 2)

Bestuur

- Jan van Gelder, voorzitter
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Ellen Brons, coördinatie historisch onderzoek en PR
- Theo Huisman, sponsorvering
- Jos van Oijen, bestuurslid
- Ton van Kruijsbergen, bestuurslid

Zo was het vroeger (vervolg van pag. 1)

Daarnaast is het huis van vlettenbouwer Kees Willems te zien. Het is gebouwd in 1937 en wordt nu bewoond door zijn dochter Tonnie, gehuwd met Arnold de Kock. Dan volgt de schoenwinkel van Thijs van Lent. Ook zijn winkel aan de Dijk was in 1944 door de Duitsers platgebrand. Thijs woonde samen met zijn broer Gert en zus Hanna.

Midden op de foto staat een oud type huis, eigendom van de familie Hol-van de Werdt. Hol was onderwijzer en zijn vrouw Daatje had, net als haar broer Gert, een café. Later vestigde zich hier Jac de Kok herenmode.

Links van de straat stonden de telefoonpalen, rechts de electriciteitspalen. De straat was zogenaamd half verhard, dit wil zeggen ongelijk asfalt zonder trottoirs. Op de achtergrond de RK Alphonsus de Liguorikerk, waarvan de bouw in 1900 werd voltooid.

INFO OVER ONZE WEBSITE

www.heemkundeverenigingleeuwen.nl

door Gerard Kouwenberg

Eind januari is de website bijna een week uit de lucht geweest door een crash van de harde schijven bij onze hoster na een cyberaanval. Inmiddels zijn alle problemen weer verholpen en functioneert de site weer als vanouds. Wij verontschuldigen ons voor mogelijk ondervonden overlast.

Afgelopen tijd hebben we de site beter geïndexeerd en toegankelijk gemaakt. Daarnaast is de site aangevuld met de volgende informatie:

- De brief van oud burgemeester Gobelius Schadd
- Luchtfoto's uit 1938
- Beelden van Leeuwen van Boven
- Uitgebreide info over de Leeuwense kunstenaar Ed van Heck (met 2 filmpjes en een overzicht van kunstwerken)
- Informatie over schipper Piet vd Hurk met zijn platbodem de "Pieterneel" en een verslag van de reis van de Pieterneel naar Amerika in 2008
- Een beknopte historie van het klooster St Jozef met een verwijzing naar het boek Ook een index op het boek is toegevoegd.
- **Leeuwense muziek:** Oude opnamen van Will van Eck met het Lion Kwintet
- De informatie over **de molens** is uitgebreid met: gegevens over de verschillende molenaars van Beneden- en Boven-Leeuwen
- Een beknopte historie van de molens en de relaties tussen de molens van Beneden- en Boven-Leeuwen
- Tijdschriftartikel: "Eendenkooien best bewaarde geheim van het riviereengebied"
- De historie van de Stoottroepers en de kapel is nog een extra onder de aandacht gebracht
- Een afbeelding van Mina Kuppen is toegevoegd (uitsnede uit schilderij Ed van Heck)

NAMENINDEX boek:
"HET KLOOSTER AAN DE DIJK"
printversie I

DE KRANT, EEN BELANGRIJKE INFORMATIEBRON

door Ellen Brons

Sinds ik in 2000 in het boek "Tussen Waal en Wetering", 100 jaar Beneden Leeuwen parochie & parochianen onder andere het onderdeel "Harmonie" onder mijn hoede had genomen, hield mij de vraag bezig hoe en wanneer Harmonie Koning Willem III was ontstaan. Reeds vele jaren werd 1901 als oprichtingsjaar aangehouden, omdat er op dat moment een subsidieaanvraag naar de gemeente was gegaan, maar het was aan leden en bestuur duidelijk dat de feitelijke oprichting vóór deze tijd moest liggen. Mijn onderzoeksbloed begon te kriebelen, maar hoe pak je een dergelijk onderzoek aan? Na enige uren zoeken in Raadsverslagen gaf ik de moed op en vertrok teleurgesteld naar huis.

Het verhaal liet mij niet los en de fantastische daad van het archief Nijmegen om "De Gelderlander" vanaf ongeveer 1850 op internet te plaatsen gaf de doorslag. Dat was een kolfje naar mijn hand. Het kostte vele uren speuren in de krant, ook al omdat ik prachtige verhalen tegenkwam die mij afleidde, maar tijdens het doorspitten kwam ik de combinatie van Harmonie en Mannenkoor opvallend vaak tegen. Dit gaf de burger moed en de inspiratie om verder te zoeken op Mannenkoor. Hierbij vond ik als eerste het volgende:

De Gelderlander 11 december 1864. LEEUWEN 6 Dec. Bij beschikking van 26 Nov. jl. heeft Z.M. aan de zangvereniging Maas & Waal Mannenkoor vergunning verleend, bij hare aangenomen naam dien van Z.M. te voegen, en aldus den naam te mogen voeren van Maas en Waal Mannenkoor Willem III.

De naam dateert dus uit 1864, tenminste als ik de verbinding tussen het Mannenkoor en de Harmonie kon bewijzen! Toen kwam, dankzij de, voor buitenstaanders onverklaarbare, rivaliteit tussen Wamel en Leeuwen het verlossende woord van een anonieme inzender. Deze man heeft in ieder geval voor de geschiedenis van Harmonie Koning Willem III naam gemaakt. Hiernaast het stuk uit De Gelderlander van 21 november 1874: Het was dus duidelijk dat 1874 in ieder geval het oprichtingsjaar van de harmonie is en was mijn missie geslaagd. Alleen heette de harmonie toen Harmonie Willem III. Wanneer "Koning" aan de naam is toegevoegd is natuurlijk ook nog interessant om uit te zoeken.

Toen later via de notaris ook nog een heroprichtingsakte boven water kwam waarin de oorspronkelijke oprichtingsdatum genoemd werd als volgt: Art. 31 De vereniging oorspronkelijk opgericht 15 Augustus 1874, is te rekenen van den 1 Juli 1902 opnieuw aangegaan voor een tijdvak van 29 jaren, bleek hoe betrouwbaar (en leuk) een krantenonderzoek kan zijn. Zie voor het raadplegen van kranten o.a. www.delpher.nl en www2.nijmegen.nl/wonen/oudste_stad/Archief

(*) LEEUWEN, 18 Nov. Voor eenige jaren werd hier een zangvereniging »Maas & Waals mannenkoor, Willem III" opgericht. Aanvankelijk bloeide deze vereniging, de repetities werden getrouw bijgewoond, zoodat de jaarlijksche concerten buitengewoon voldeden. Langzamerhand evenwel nam, als met vele nieuwtjes, de ijver der omliggende Gemeenten af, in weerwil van alle krachtsinspanning der L. Zangers, en de ijverige bemoeiingen van den heer de Jong, die geheel belangeloos steeds nieuwe zangers bleef aankweeken. — Wat hier voorzien was gebeurde: alleen nog in naam bestond M. & W. mannenkoor. Leeuwen kon zulks niet uitstaan en, ondanks de vele tegenwerking, gevoegd bij een schep kinderachtige personaliteiten, bleven L. zangers zich onder hun Directeur vereenigen en oefenen

De festiviteiten van 12 Mei en 28 Oct. jl. waren oorzaak, dat aan de vocale muziek een instrumentaal gedeelte werd toegevoegd. — De »Harmonie" is reeds in volle werking, de jongelui bejveren zich om het meest, zoodat de toekomst veel goeds belooft. — Zoo dan toont L. zich op dit punt ook onafhankelijk van het »Wamelsch gedeelte"! zoo trotseeren de zangers de veelvuldige hindernissen, hen door leden der gestorven vereniging in den weg gelegd; zoo maken zij hen beschaamd, die alleen dan het waarlijk nuttige, beschavende prijzen en bevorderen, als het door hun bemiddeling tot stand komt.

(De festiviteiten van 12 mei en 28 Oct. betroffen respectievelijk de viering van het 25-jarig koningschap van Willem III en de onthulling van het Watersnoodmonument aan de Waalbandijk te Beneden-Leeuwen. De L. in de laatste alinea staat voor Leeuwen).

DE HEEMKUNDEVERENIGING DANKT SPONSORS:

THEO HUISMAN

Boek "Boven-Leeuwen". De geschiedenis van Hlaiwah tot Boveneind

Drie jaren hadden we nodig om een compleet boek uit te geven. Onderwerpen bedenken, hoofdstukken indelen, archieven raadplegen en gegevens verzamelen, teksten maken, foto's uitzoeken, interviews houden en uitwerken. Lay-out maken, drukken, reclame maken, uitgiftedatum bepalen en presentatie van het eindresultaat op 27 oktober 2013 in D'n Dulper te Boven-Leeuwen. Drie maanden duurde het slechts om de gehele oplage van 700 stuks kwijt te raken aan belangstellende inwoners van Boven-Leeuwen, de regio Maas en Waal en diverse kopers verspreid over geheel Nederland.

Wij danken ieder: die meegewerkt heeft, in welke vorm dan ook, bij het tot stand komen van dit boek, die het boek gekocht hebben en/of die gereageerd hebben met complimenten en/of kritiek.

Namens de uitgevers en werkgroep:

Cor van den Heuvel en Guus van Heck.

Heemkundevereniging Leeuwen

De Heemkundevereniging is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel

Bankrekening: NL10RABO0149551274.

Secretariaat:

Rozenstraat 15

6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

E-mail: toon.banken@planet.nl

Redactie: ellenbrons@zonnet.nl telefoon 0487-592441

Sluit Leeuwen in uw hart!
Wordt lid van onze
vereniging.

**de contributie bedraagt
slechts € 10,00 per jaar.**

Het boek "Het klooster aan de dijk" is nog te koop bij het secretariaat

KOMENDE ACTIVITEITEN

Zaterdag 3 mei Stadswandeling Batenburg

Onder leiding van een gids maken de leden een wandeling door het historisch zeer interessante stadje Batenburg. Uitnodiging voor deelname volgt nog.

Zondag 1 juni

De Heemkundevereniging verleent weer medewerking aan de Open Maas en Waalse Molendag bij de molen in Beneden-Leeuwen

Open Maas en Waalse

Molendag

o.a. met optredens van de slagwerkgroep van Harmonie Koning Willem III en Valkeniers-bedrijf Dirondy met enkele roofvogels.

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

april 2015

Zesde jaargang

In dit nummer: Pag.

Boven-Leeuwen:

-Zadelmakerij	1
-Hervormde kerk	2
-Huijs te Leeuwen	2

Beneden-Leeuwen:

-Huisartsen	
van Haagen	3
-Historie woning	
Retstraat 12	4

Bestuur:

- Jan van Gelder, voorzitter
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Theo Huisman, bestuurslid
- Gerard Kouwenberg, webmaster
- Ton van Kruisbergen bestuurslid

NIEUWSBRIEF

Zadelmakerij in Boveneind

door Jan van Gelder

Ondanks het feit dat Maas en Waal rond 1850 een agrarisch gebied was en de boeren de paarden uitsluitend als trekkracht gebruikten, waren er maar weinig zadelmakers in deze streek.

In die periode vestigde zich hier de zadelmakersfamilie Eijckmans.

Gerhard Eijckmans, geboren in 1784 te Weeze (Dld), was zadelmaker, evenals zijn zoon Theodor, die zadelmaker was in Goch. De zoon van Theodor Eijckmans, Gerardus, zette de familietraditie voort en verhuisde in 1860 naar Ottersum, toen nog Duits grondgebied, waar hij een eigen zadelmakerij begon.

In Ottersum werd zoon Theodorus geboren en deze trouwde later met zijn grote liefde Maria Pouwels uit Beuningen.

Hij vestigde zich als zelfstandig zadelmaker in de Stationsstraat te Druten.

In dit dorp waren twee leerlooierijen gevestigd, wellicht de reden dat Theodorus voor Druten koos.

Theodorus en Maria kregen drie zonen:

Piet, Dorus en Gradus, die allen zadelmaker werden.

Piet vestigde zich in 1895 in Bostel.

Dorus trok begin 1900 naar Hulhuizen bij Gendt in de Betuwe.

Gradus begon enkele jaren daarna in Boven-Leeuwen een zadelmakerij in een pand naast de hervormde kerk, beter bekend als het huis van de familie Stam.

Hier tegenover, in café Hopmans op de Waaldijk, werkte Henriëtte Herckenrath uit Horssen als dienstmeid.

Gradus, die er af en toe een borreltje ging drinken, werd hevig verliefd op haar.

Ze besloten al snel om te trouwen en begonnen een café en zadelmakerij in de Molenstraat op nr. 170.

rechts op foto: zadelmakerij met uithangbord

Gradus herstelde niet alleen gebruikte zadels, maar maakte ook nieuwe.

Bij boeren, die meerdere paarden hadden, ging hij aan huis repareren, bijv. bij stalhouderij van Echteld en bij de familie Rutten in Wamel.

Toen na de Tweede Wereldoorlog de boeren geleidelijk overgingen op tractoren, verhuisde zoon Albert Eijckmans, die de zadelmakerij had voortgezet, naar de Zandstraat te Beneden-Leeuwen en produceerde daar luxe zadels en andere lederwaren.

Later werd het bedrijf verkocht en kwam in het gebouw een notariskantoor.

Boven-Leeuwen

Bronnen: A.G. Schulte "Monumenten van geschiedenis en kunst"
 Cor van den Heuvel "De geschiedenis van Hlaiwa tot Boveneind"

door Toon Banken

Getouwtrek om hervormde kerk

De Nederlands-hervormde kerk aan de Waalbandijk 69, benedendijks, ten oosten van de grote Wiel bij de Molenstraat, is een in 1756-1757 gerealiseerd, klein achthoekig kerkgebouw met een later toegevoegde consistoriekamer.

Naast deze kerk staat de voormalige pastorie, die in 1907 naar ontwerp van architect G. Formijne is gebouwd door aannemer J.H. van Berghen uit Waardenburg.

Toen de Fransen in het najaar van 1794 de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden binnenvielen, brak ook voor het Land van Maas en Waal een nieuwe tijd aan.

Voortaan was er vrijheid van godsdienst.

De katholieken hadden een kerk nodig om hun geloof te belijden en zij probeerden de Nederlands-hervormde kerk in handen te krijgen.

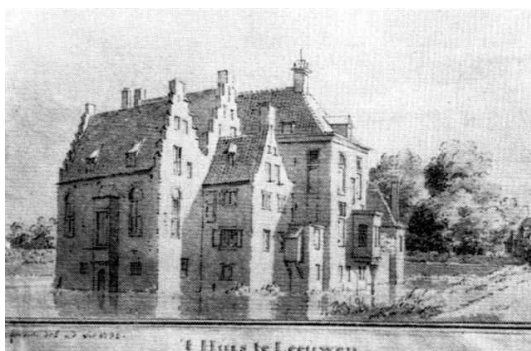
Jan Merkhof, Jan van Mook en Jan van Koolwijk, het schepencollege, schreven op 22 april 1795 een brief aan de "Vertegenwoordigers van het volk van Gelderland" waarin ze om dat godshuis vroegen.

Ze maakten echter geen schijn van kans, want dat kerkje was door de hervormden gebouwd en betaald en voor het behoud ervan waren zij bereid te vechten en te sterven.

Huijs te Leeuwen en de "papenkelder"

Aan de Waalbandijk nr. 7 staan de overblijfselen van het adellijk Huijs te Leeuwen, bestaande uit het als voorhuis van een boerderij dienstdoende 17de-eeuwse poortgebouw op het omgrachte burchtterrein en een gedeelte van een voormalig koetshuis op het voorterrein.

In de leenaktenboeken van het kwartier van Nijmegen wordt vanaf 1417 de belening vermeld van "t huys to Lewen, met den twee voorgeborchten, met graven ende bongerden, ende met sestich hollantsche mergen landts daerto gehorende...".

De machtigste en bekendste bewoner van het Huijs was Zweder van Boetzelaer.

In 1642 was hij al ambtman en dat was hij in 1674 nog steeds. Hij had een hekel aan katholieken want zij maakten in zijn ogen té uitbundig gebruik van de vrijheid van godsdienst.

Hij zou ze leren, die "Roomsen" (Papen).

Tien geestelijken sloot hij op in de kelders van zijn huis.

Pas toen de torenhoge boetes waren betaald, liet de ambtman de priesters weer vrij.

Sindsdien spreekt men van de "papenkelder".

Huisartsen van Haagen *Bron o.a. "Tussen Waal en Wetering"* door Toon Banken

Dokter Hoeben was omstreeks 1870 huisarts in Wamel en Leeuwen (Benedeneind en Boveneind). In april 1870 bereikte Arnold van Haagen een noodkreet van zijn studiegenoot dokter Hoeben, die ernstig ziek was, om hem te komen helpen.

Arnold van Haagen was in februari 1879 afgestudeerd, maar werkte nog aan de Universiteitskliniek te Utrecht op de afdeling "vrouwenziekten".

Hij kon echter de oproep van zijn collega niet weerstaan en toog naar Leeuwen.

Daar aangekomen vond hij zijn doodzieke collega, lijdend aan cholera.

Niet lang daarna overleed dokter Hoeben en dokter van Haagen besloot de Leeuwense en Wamelse bevolking niet in de steek te laten.

Op 22 mei 1880 opende hij zijn eerste "apotheekboek" in Leeuwen, waarin hij de door hem verstrekte medicijnen bijhield.

Om zich te verplaatsen was dokter van Haagen in het bezit van een koets met paard, die verzorgd werden door een knecht.

Overdag bezocht hij zijn patiënten op deze manier, maar 's nachts werd hij met de hondenkar opgehaald en weer thuisgebracht.

In 1889 trouwde dokter Arnold van Haagen met Francisca van Beers uit Wamel.

Op 14 juli 1890 werd uit dit huwelijk Christiaan Jacobus Marie geboren, die door de Leeuwense bevolking Chriesje werd genoemd.

Zoonlief koos voor het vak van zijn vader en op 1 juni 1919 vestigde hij zich officieel als opvolger van zijn vader, die helaas spoedig daarna overleed.

huis van dokter Arnold van Haagen (nu Zandstraat 81)

Toen in 1935 dokter Leendert Andries van Hoeke zich in Wamel vestigde, betekende dit een ontlasting voor Chriesje.

Helaas van korte duur, want in 1939 werd dokter van Hoeke opgeroepen voor militaire dienst.

Na de demobilisatie in 1940 volgde de moeilijke bezettingstijd: geen auto en per fiets op ziekenbezoek.

Dokter Chriesje van Haagen was een zeer geliefde arts die, zeker tijdens de oorlogsjaren, veel voor zijn patiënten betekend heeft.

Met onvermoeide ijver vervulde hij zijn beroep. Door zijn eenvoudig, joviaal, prettig en oprecht karakter had hij vele vrienden en genoot hij een zeer grote populariteit.

In 1945 kreeg de dokter moeilijkheden met zijn gezondheid en werd opgenomen in een ziekenhuis.

Hij werd daar weliswaar uit ontslagen, maar bleef kwakkelen met zijn gezondheid en op 5 november 1951 overleed hij.

Hij werd opgevolgd door zijn schoonzoon Piet Delicaat, getrouwd met dochter Ine van Haagen.

Sponsor:

Noteer alvast in uw agenda:

Zaterdag 16 mei 2015 - Excursie naar Buren

Bankrekening: NL10RABO 014.95.51.274

Secretariaat en redactie: Rozenstraat 15,

6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

Email: toon.banken@planet.nl

Kamer van Koophandel nr. 30 26 09 37

website: www.Heemkundeverenigingleeuwen.nl

Historie woning Retstraat 12, Beneden-Leeuwen (perceelsgrootte 0,5 ha) door Gerard Kouwenberg

Huidige bewoonster: mevrouw Femine Paes-Guiteneau.

Haar man was huisarts en is in 2013 overleden.

Bij een stamboomonderzoek ontdekte mevrouw Paes dat voorouders van haar vroeger in Dreumel gewoond hebben.

*Huwelijk 1780: Balthus Reinholt - met - Aartje van Toor (Aartje *1751 gedoopt in Wamel).

In september 1978 begon de heer Carel Paes als co-assistent van dokter Rademaekers in Dreumel. De familie Paes, hij afkomstig uit Heumen (Molenhoek), zij geboren in Schiedam, woonde destijds aan de Rooijsestraat.

In 1980 verhuisden ze naar Beneden-Leeuwen, Zandstraat 71A (hoek past. Zijlmanstraat) en begonnen een eigen praktijk, inclusief apotheek.

In 1982 kocht de familie Paes de woning Retstraat 12 en daar werd de praktijk voortgezet.

Het pand werd overgenomen van de familie van Zuiderveld, een gezin met drie opgroeiende kinderen, dat er ongeveer 7 jaar gewoond heeft.

Het huis was vroeger eigendom van de gebroeders **Dorus en Jan Zondag**.

Bij de woning lag een bescheiden fruitboomgaard en er stond een tabaksschuur die tot in de jaren '50 van de vorige eeuw nog als zodanig in gebruik was.

Na het overlijden van de broers is het huis geërfd door de huishoudster **Anna van Herpen**.

Anna was 32 jaar dienstmeid bij de gebroeders Zondag.

Zij verdiende 200 gulden per jaar, uiteraard met kost en inwoning.

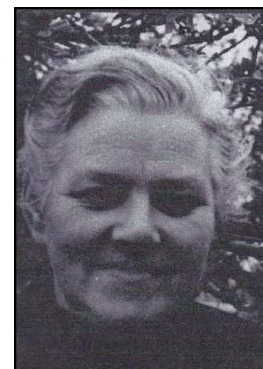
Anna verkocht het huis aanvankelijk aan **Jan van Zandvoort** en ging wonen in de Julianastraat.

Jaren later verkocht Jan van Zandvoort het huis weer terug aan Anna en verhuisde zelf naar het Zijveld.

In de oorlog was namelijk een zus van Anna getrouwd met ?? van Roosmalen. Zij zijn, nadat Anna het huis weer had teruggekocht, ingetrokken in de schuur die bij de woning stond.

Vermoedelijk is Anna later met dit gezin verhuisd naar Brabant en daar in een verbouwde kippenschuur gaan wonen.

Retstraat 12 werd overgenomen door de familie **Frans van Zuiderveld**

De woning dateert vermoedelijk uit de 18e eeuw en staat op de gemeentelijke monumentenlijst. Mocht u meer weten over deze woning dan kunt u dit ons laten weten. info@heemkundeverenigingleeuwen.nl

Wij willen nogmaals benadrukken dat Heemkundevereniging Leeuwen staat voor Beneden- en Boven-Leeuwen.

Voelt u zich ook betrokken bij de historie van beide dorpen ?

Sluit de Heemkundevereniging in uw hart en word lid voor € 10,00 per jaar !

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

NIEUWSBRIEF - SEPTEMBER 2015

In dit nummer:

De doden weer tot leven	1
Inwoner van Oss, van Leeuwense afkomst, betrokken bij moord in Oss	2
R.K.kerk gebouwd op protestantse grond / Bezoek aan Oranjestad Buren	3
Besluitenlijst jaarvergadering 2015	4

De doden weer tot leven

(Interview Gerard Kouwenberg met Jo de Groot)

Oud-Leeuwenaar Jo de Groot ging in 1997 op 58-jarige leeftijd met de Vut, na een dienstverband van 42 jaar bij de Kock van Gelder.

Tegenwoordig woont hij met zijn vrouw Henny Sepers in Tiel.

Bij wijze van hobby heeft hij sinds zijn pensionering samen met zijn vrouw uitgebreid stamboomonderzoek verricht naar hun beider families.

De roots van de familie de Groot bleken in Gemert te liggen, die van zijn vrouw in Heerewaarden en van moederszijde vooral in Duitsland.

Tijdens hun naspeuringen kwamen ze veel op kerkhoven, omdat ze in de archieven van de gemeenten vaak stuitten op door privacy beschermde gegevens. Veel graven bleken echter in de loop der jaren te verdwijnen, zodat ze het verstandig vonden deze tijd te fotograferen.

Foto: Het graf hiernaast ligt op het R.K. kerkhof te Alphen en is bewerkt (was voorheen niet te lezen) →

Er bestond destijds al de website "online-begraafplaatsen", die alle graven in Nederland in beeld trachtte te brengen, maar deze site was nog verre van compleet en men vroeg vrijwilligers voor dit project.

Toen ontstond bij Henny en Jo het idee om de vele foto's een bestemming te geven en alle graven van Maas en Waal via deze site volledig in kaart te brengen.

De klus bleek omvangrijker dan gedacht.

Er werd maandenlang, iedere dag aan gewerkt.

Daarbij waren ze erg afhankelijk van de weersomstandigheden en ook waren de opschriften op de grafzerken vaak moeilijk te lezen met het gevolg dat de letters bewerkt moesten worden.

In totaal ging het om 17 begraafplaatsen en 6771 personen.

Vanaf augustus 2014 werden zowel Heerewaarden als alle begraafplaatsen in Maas en Waal regelmatig bezocht.

De graven werden gefotografeerd, beschreven, geïndexeerd en na de nodige bewerking op de website gezet.

Ook gecremeerde personen met een urnengraf of een gedenksteen in een urnenmuur zijn vermeld.

Het mooiste onderdeel van dit project waren de oude graven.

Het was steeds weer een uitdaging om de teksten en de vaak fraaie opschriften goed te ontcijferen.

De oudste grafsteen (156 jaar) werd aangetroffen op het NH-kerkhof van Wamel.

Het graf is van N. de Ridder en zijn echtgenote A.C. Hiebendaal.

Dankzij de foto's van Henny en Jo zijn ook graven die geruimd waren weer "terug".

Hun werk is eigenlijk nooit afgerond omdat er steeds weer nieuwe graven bijkomen.

Jo en Henny de Groot hebben al veel positieve reacties gehad.

Jo is sinds 2015 vrijwilliger bij onze heemkundevereniging en heeft de laatste jaren veel genealogische kennis opgedaan, welke hij graag met u wil delen.

De resultaten van hun werk zijn te vinden op <http://www.online-begraafplaatsen.nl/>

De foto's zijn, op aanvraag, gratis beschikbaar voor iedereen.

Door Jan van Gelder (met gegevens uit "Bende van Oss" en archief te 's Hertogenbosch)

Hoe raakte een inwoner van Oss, waarvan de ouders uit Leeuwen afkomstig waren, betrokken bij een moord in Oss?

Eind 1800, begin 1900 stond er vaak in de krant dat er weer een brand was geweest in Dreumel. Het verhaal ging, dat een onweersbui tussen de rivieren lang bleef hangen en er dan vele inslagen waren. In Dreumel stonden toen vele oude boerderijtjes met veel hout en met riet gedekt, die zeer brandbaar waren.

In Oss werd in die tijd door diverse benden regelmatig een moord begaan en zo ontstond in Maas en Waal het gezegde: "Brand in Dreumel, moord te Oss".

Oss was midden 1800 niet veel meer dan een groot boerendorp met weinig voorzieningen en er heerste grote werkeloosheid.

Ook de kleine boeren op de zandgronden hadden het slecht. Deze uitzichtloze toestand werd in de vele cafés en bierhuizen, die Oss toen rijk was, besproken.

Daardoor ontstonden een aantal agressieve benden, waarvan de bende "De baron" de belangrijkste was. Hoofd hiervan was Marinus van Berkum, die al veel op zijn kerfstok had.

Hij was eigenaar van café "De grijze beer" aan de Berghemseweg.

Ook was hij boer (had een grote veestapel) en kuiper (maakte houten kuipjes en vaatjes om boter te verpakken).

Leden van genoemde bende gingen vaak 's nachts op rooftocht in en om Oss.

In o.a. Oijen, Lith, Hees, Berghem en Megen stalen ze geld en goederen en werden soms mensen vermoord.

Vanaf 1870 veranderde Oss van een agrarische gemeenschap in een industriestad.

De fam. Jurgens en later ook de firma v.d. Berg begonnen met de productie van margarine.

Kort daarop begonnen ook slager den Hartog en de fam. Zwanenberg een exportslagerij.

Dat betekende volop werk en een vast inkomen voor de vele werkeloze arbeiders in Oss en omgeving.

Voor de fabrieken werden thuis houten kuipjes en kistjes voor vlees gemaakt,

wat een mooie bijverdienste was voor de grote gezinnen.

Ook werd Oss op het spoorweginet aangesloten.

Maar op de fabrieken heerste een waar schrikbewind: arbeiders werden door directeuren en opzichters uitgebuit.

Lange werktijden, vies werk en ontslag om niets, waren eerder regel dan uitzondering. Daarbij was de gemeentelijke en kerkelijke overheid op de hand van de directeuren. Toen de fabrieken besloten om de vaatjes en kistjes zelf te gaan maken, was de maat vol.

Om de rust terug te laten keren werd de marechaussee fors uitgebreid en G. Hoekman werd aangesteld als commandant.

Zijn taak was: de criminaliteit bestrijden en de orde handhaven bij ontslagen op de fabrieken.

Hij was voor niemand bang, kwam uit Zeeland, was protestant en kon in het overwegend katholieke Oss maar moeilijk omgaan met de oude tradities en leefwijze.

Toen het huis van directeur Jurgens werd vernield, moest Hoekman dit uitzoeken.

De baron en zijn aanhangers waren het er over eens: "De vlek" moest weg (Hoekman had een bloedvlek in zijn gezicht). In het cafe werd besproken wie deze klus zou klaren.

Gijs van Gelder was beroepsmilitair geweest, had in Indië gediend en hij wist hoe ze dit moesten aanpakken.

Op de avond van Palmzondag 1893 surveilleerde Hoekman in het centrum van Oss (Heuvel).

Vanuit een boomgaard werd hij beschoten. Hij schoot meteen terug, maar een volgend schot met zware hagel (gemaakt door smid van Galen, van lood, gestolen op de fabriek) werd hem noodlottig.

Drie weken later werden de daders gevonden: Toon van Berkum, Gijs van Gelder en J. van Galen.

Gijs van Gelder werd als hoofddader beschouwd en kreeg levenslang.

Voor de vrouw van Gijs werd in Oss 100 gulden opgehaald, om het leed te verzachten.

Van de gemeente kreeg ze geen onderstand (bijstand), maar slechts één roggebrood per week.

Bronnen: A.G. Schulte "Monumenten van geschiedenis en kunst"
Historische Werkgroep 2000, boek "Tussen Waal en Wetering"

Samensteller: Toon Banken

Beneden-Leeuwen:

Rooms-Katholieke kerk, gebouwd op Protestants zand

Aan de Zandstraat nr.77 staat de R.K. parochiekerk, toegewijd aan de H. Alphonsus de Liguori. Het is een neoromaanse kruisbasiliek, gebouwd in de jaren 1898-1900, naar ontwerp van architect C. Franssen uit Roermond.

De kerk is gebouwd in machinale baksteen van bonte kleur met toepassing van hardsteen voor basementen, uitwendig lijstwerk en dekplaten. Zandsteen is toegepast voor de gebeeldhouwde onderdelen, met name de kapitelen van pijlers en zuiltjes. Zwart gepolijst graniet is gekozen voor de schachten van de kolommen in het middenschip en van de zuiltjes in het schijntriforium.

In april 1898 werd een begin gemaakt met de bouwtekeningen voor de kerk.

Op 5 oktober 1898 werd de bouw van kerk en pastorie aangenomen door de Amsterdamse aannemer F. Raymakers, die het werk uitvoerde voor de som van f 61.838,--.

Een bedrag van f 23.900,-- kwam hier nog bij voor de stenen, die afzonderlijk geleverd werden.

Uit een grondboring bleek echter dat het vaste zand vijf tot zeven meter diep zat, zodat het bouwterrein tot die diepte moest worden uitgegraven en vervolgens met zand van elders moest worden aangevuld.

Leuk detail is dat dit zand afkomstig was uit een perceel aan de Liestert en werd gekocht van het Protestants kerkbestuur.

Bouwpastoor Van Weert schreef met enige humor in zijn dagboek "dat het zand op die manier toch weer katholiek werd!"

Bezoek aan Oranjestad Buren

Zaterdag 16 mei jl. bezochten een aantal leden van onze vereniging het stadje Buren.

Buren wordt ook wel de parel van de Betuwe genoemd en is een stadje met een rijke geschiedenis en veel bezienswaardigheden en monumenten.

Buren kreeg in 1395 stadsrechten en mag zich Oranjestad noemen vanwege de band met de koninklijke familie.

Willem van Oranje trouwde er in 1551 met Anna van Buren.

Prinses Beatrix en koning Willem-Alexander zijn hierdoor gravin en graaf van Buren.

De stadswandeling o.l.v. een gids zorgde mede voor een zeer geslaagde excursie.

Vrije inloop in "Ons Home" Brouwersstraat 7A.

Iedere 2^e en 4^e woensdagmiddag van de maand (14.00 - 16.00 uur) kunnen zowel leden als niet-leden zonder vooraf gemaakte afspraak binnenlopen in de eigen ruimte van de heemkundevereniging.

Hier kan men alle informatie krijgen over de activiteiten van de vereniging.

*Wij willen nogmaals benadrukken dat Heemkundevereniging Leeuwen staat voor Beneden- en Boven-Leeuwen.
Voelt u zich ook betrokken bij de historie van beide dorpen ?
Sluit de Heemkundevereniging in uw hart en word lid voor € 12,50 per jaar !*

Door Toon Banken

Korte besluitenlijst ledenvergadering Heemkundevereniging "Leeuwen"
gehouden op dinsdag 21 april 2015 om 19.00 uur in zaal D'n Dulper te Boven-Leeuwen.
Aanwezig: 34 leden; 6 leden hebben zich afgemeld.

Besluitenlijst: de gebruikelijke jaarstukken als het bestuurlijk jaarverslag, het financieel jaarverslag en de begroting voor het volgend jaar worden goedgekeurd.

Gerard Kouwenberg uit Beneden-Leeuwen wordt met algemene stemmen tot bestuurslid gekozen en Toon Banken wordt herkozen.

Het voorstel van het bestuur om de contributie met ingang van **1 januari 2016** met € 2,50 te verhogen tot € 12,50 krijgt de volledige instemming van de vergadering.

Voorzitter Jan van Gelder geeft nog enige toelichting op de ingebruikname en de wekelijkse activiteiten in "**Ons Home**" **Brouwersstraat 7A.**

Bij de rondvraag komen de volgende onderwerpen aan de orde:

* Ton van Kruisbergen deelt mee, dat in juli het nieuwe klompenpad geopend zal worden, hetgeen voor kennisgeving wordt aangenomen.

* Nol van Eck stelt voor om Willie Hol bij de gemeente voor te dragen voor een straatnaam en dit verzoek tevens door te sturen aan de Gelderlander en de weekbladen. De vergadering kan hiermee instemmen.

*John van Heck verzoekt te bekijken of er een zoekfunctie op de website kan komen waarmee gemakkelijker op onderwerp gezocht kan worden.
-Webmaster Gerard Kouwenberg zal hiervoor zorgen.

Na afloop van de ledenvergadering wordt om 20.00 uur **een fototentoonstelling** geopend die door 107 personen is bezocht.

Er werd met grote waardering gesproken over deze tentoonstelling.

Sponsor:

Bankrekening: NL10RABO 014.95.51.274

Secretariaat en redactie: Rozenstraat 15,

6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

Email: toon.banken@planet.nl

Kamer van Koophandel nr. 30 26 09 37

website: www.Heemkundeverenigingleeuwen.nl

Het bestuur:

- Jan van Gelder, voorzitter
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Theo Huisman, bestuurslid
- Gerard Kouwenberg, webmaster
- Ton van Kruisbergen, bestuurslid

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

NIEUWSBRIEF - JANUARI 2016

In dit nummer:

Ontstaan van wijnfabriek GELO	1
De teelt van tabak	2
Burgemeester Wouters	3
Sleepkempenaar Antoinette	4

Ontstaan van wijnfabriek GELO

Bron: "Maas en Waal, van armoede naar welvaart"

Door Toon Banken

Het begin van het ontstaan van de moderne fruitteelt in Maas en Waal viel samen met de crisistijd (1930-1940) en kwam daardoor moeizaam van de grond.

Zowel in Maas en Waal als in de Bommelerwaard en de Betuwe was het fruit in die jaren nagenoeg volledig afkomstig van wat men noemde boerenboomgaarden, waar onder de hoogstammige bomen ook gras en diverse akkerbouwgewassen werden geteeld.

Ook werd er vaak vee geweid.

Om tot moderne fruitteelt te komen was de weg nog lang:

het vee diende te verdwijnen uit de boomgaarden, de ontwatering moest verbeterd te worden, aan snoeien en spuiten diende meer gedaan te worden en laagstammige, moderne fruitrassen aanplanten was noodzakelijk.

Mede als gevolg van de crisistijd kwamen deze veranderingen uiterst langzaam van de grond.

Het fruit dat geoogst werd van de hoogstammige, verouderde fruitrassen bracht weinig op en dat was eveneens een reden dat de veranderingen langzaam gingen.

Wijnfabriek

De Wageningse professor Sprenger kwam toen met het voorstel om van het minder goede fruit wijn te maken. De Maas en Waalse fruittelers hadden er wel oren naar.

Op 16 maart 1934 werd in het patronaatsgebouw te Beneden-Leeuwen een bijeenkomst belegd, waar ongeveer 300 fruittelers, dan wel boerenboomgaardbezitters, een gloedvol betoog van professor Sprenger beluisterden.

Zijn pleidooi maakte zoveel enthousiasme los dat nog in 1935 in Leeuwen, in de voormalige openbare lagere school aan de Waterstraat, een coöperatieve wijnfabriek werd opgericht, die in november verwachtingsvol haar poorten opende. Een formidabele Zwitserse pers werd aangekocht en bewonderd, alsof voor Maas en Waal een soort ei van Columbus was ontdekt.

Het benodigde bedrijfskapitaal werd bijeengebracht middels aandelen van 25 gulden.

Faillissement

Helaas, wijn maken en wijn aan de man brengen is twee.

Onder de goedwillende en ijverige leiding van bestuur en medewerkers hield het bedrijf de bedrijfsvoering op coöperatieve basis niet lang vol.

Het bedrijfskapitaal was al gauw ontoereikend en de onderneming ging als coöperatie ter ziele.

De failliete fabriek werd voor een zacht prijsje gekocht door de bekende Leeuwnense fruitkoopman Grad van Gelder.

Eenmaal in particuliere handen, toen geleid door de voortvarende en initiatiefrijke schoonzoon Willy Hol, ging het met de wijnfabricage heel wat beter. De GELO-producten zagen kans goed door te dringen in de markt.

Eind jaren 70 is de productie gestopt en werden de gebouwen verkocht.

Meer info, zie onze website: www.heemkundeverenigingleeuwen.nl

Teelt van tabak in vroegere eeuwen

Door John van Heck

Vanaf de 17de eeuw tot in de 20ste eeuw draaide de economie in het rivierengebied rond de tabak.

Bijna drie eeuwen lang was de tabak het hoofdmiddel van bestaan voor de dorpsbewoners.

Toen het in de 17de eeuw slecht ging met de landbouw lag armoede op de loer.

Door een overschot aan graan daalden de prijzen zo sterk dat het nauwelijks nog rendabel was om graan te telen.

Voor het rivierengebied en ook voor andere delen in Nederland bracht de tabak uitkomst.

Tabaksteelt

Tabak was een kapitaal- en arbeidsintensieve teelt.

De arbeid werd geleverd door pachters en hun gezinnen.

Het kapitaal, onder meer nodig voor de bouw van schuren en bemesting, werd beschikbaar gesteld door de grondeigenaren.

Deze grondeigenaren verkochten de tabak aan de tabakshandelaren.

De opbrengst werd verdeeld, ieder 50%, tussen de grondeigenaar en de pachters.

Deze inlandse tabak was geschikt voor gebruik als pijp-, snuif- en pruimtabak, waarvoor geen uitgesproken goede kwaliteit tabak nodig was.

Het succes van de tabaksteelt in ons land hing ook samen met de wijze waarop de boeren de tabaksteelt technisch aanpasten aan de heersende klimatologische omstandigheden:

tabaksboeren kweekten de zaadjes in broeibakken en bouwden droogschuren voor de geoogste tabaksbladeren.

Dit waren typisch Nederlandse uitvindingen, die later ook in andere Europese landen werden overgenomen.

Door de alsmaar kleiner wordende marges werd de tabaksteelt een steeds moeizamer beroep.

Eind 19de eeuw hadden de meeste tabakstelers in Nederland het bijltje er al bij neergegoid.

In het rivierengebied daarentegen ging men nog door, maar uiteindelijk leidden de tabakstelers een armoedig bestaan.

Bijverdiensten, zoals een café, winkeltje of een timmermansbedrijfje, waren vaak bittere noodzaak om het hoofd boven water te houden.

De tabaksteelt kende nog even een sterke opleving gedurende de Eerste en Tweede Wereldoorlogen, toen buitenlandse tabak moeilijk te verkrijgen was.

Oogst

In het hoogseizoen, juli en augustus, was het dikwijls hard werken om de onderste en grootste tabaksbladeren zo spoedig mogelijk van het veld in de droogschuur te krijgen.

Na het insnijden, in de dikke nerf van de bladeren, werden zij vervolgens aan lange houten spijlen geregen en dan te drogen gehangen in de tabaksschuur.

In september werden de bovenste bladeren, het "beste goed", geoogst.

Drogen

Na vier tot zes weken (afhankelijk van een warme of vochtige zomer) waren de bladeren gedroogd.

Om de voorkomen dat de bladeren gingen rotten of schimmelen moest het drogen soms een handje geholpen worden door kleine vuurtjes te stoken in vuurpotten.

Als de bladeren droog waren, werden zij bijeengebonden in bossen en tot balen geperst.

Dit zogenaamde opbossen was een secuur werkje, omdat hierna nog een broeiproces moest plaatsvinden waardoor de bladeren geschikt waren voor de verkoop.

G.J.J. Wouters, burgemeester van de gemeente Wamel: 1927 - 1934

Bron: RAN en krantenartikelen

Door Gerard Kouwenberg

In 1927 kreeg Wamel een nieuwe burgemeester, ter opvolging van de kort na de watersnood van 1926 overleden burgemeester Schuyt. Wouters was een ex-militair met een flinke staat van dienst.

Personalia

Geboren: Maastricht, 21 februari 1883

Voornamen: Gielliam Johannes Josephus

Gehuwd: te 's-Gravenhage, 7 juni 1906

Echtgenote: Eugenia Theresia Pieterella Wegman

Kinderen: 1 dochter

Overleden: in Mill (gemeente Mill en Sint Hubert), 3 maart 1973

Levensbeschouwing: R.K. - Politiek: RKSP (R.K. Staatspartij)

Opleiding en militaire carrière

Na de middelbare school (HBS) kwam hij als zestienjarige in dienst als volontair bij het instructiebataljon in Kampen.

De militaire carrière van Wouters bewoog zich na zijn opleidingstijd in Kampen in een snel stijgende lijn.

Van 1914 tot 1918 volgde hij een kaderopleiding aan de Hogere Krijgsschool te 's-Gravenhage.

Na het doorlopen van diverse officiersrangen, o.a. bij het regiment Grenadiers, klom hij op tot kapitein van het 2e regiment infanterie en werd chef van de afdeling motordienst (1918-1924).

Hij beëindigde zijn militaire carrière als bureauchef van de Generale Staf.

Politieke carrière

Na zijn snelle militaire carrière zei hij in 1927, toen 43 jaar oud, de dienst vaarwel.

Maar een man als Wouters was er het type niet naar om vroegtijdig op zijn lauweren te gaan rusten.

In plaats daarvan werd hij burgemeester van Wamel (1927-1934) en waarnemend kantonrechter te Druten. Later nog enkele jaren burgemeester van Eibergen (1934-1936).

Het zag er toen niet naar uit dat er hierna ook een grote politieke carrière in het verschiet lag.

Maar dankzij zijn goede relaties met oud-officier Hendrik Colijn, toen minister-president Colijn, werd hij benaderd voor een gouverneurschap van Curaçao.

Men zocht daar iemand met militaire kennis en bestuurservaring.

In de ministerraad werd de benoeming van Wouters besproken en al snel een feit.

Van 1936 tot 1942 was de heer Wouters "excellentie Wouters", gouverneur van de Nederlandse Antillen. Zijn beleid ten aanzien van Joodse en politieke vluchtelingen was echter aan veel kritiek onderhevig en ook op andere terreinen waren er conflicten. Dit leidde uiteindelijk in 1942 tot zijn gedwongen vertrek.

In de jaren vijftig is in Beneden-Leeuwen een straat vernoemd naar burgemeester Wouters

Omdat het burgemeestersambt zijn meest bevredigende ervaring was, koos hij ervoor om zijn levensavond door te brengen in het bejaardentehuis St. Joseph te Boven-Leeuwen.

Hij woonde daar met zijn vrouw in een aantal bijna vorstelijke appartementen, met voortreffelijk gecultiveerde smaak ingericht en vol kostbare herinneringen aan een briljante carrière.

Oud Meijerschip als "varend monument" in Tilburg

Bron: Tilburgse museumhaven

Door Gerard Kouwenberg -

Sleepkempenaar de Antoinette

Bouwjaar: 1926, bij Scheepswerf Meijer te Beneden-Leeuwen.

De kempenaar, de naam zegt het al, is speciaal gebouwd voor het bevaren van de Kempische kanalen. De afmetingen zijn afgestemd op de maatvoering van de sluizen. Aanvankelijk zijn veel kempenaars als sleepschip gebouwd. In de loop der tijd werden de meeste voorzien van een scheepsmotor.

Kempenaars hebben de ontwikkeling van de grotere steden in Brabant mede mogelijk gemaakt. Grote hoeveelheden voedsel, brandstoffen en bouwmaterialen konden over het water worden aangevoerd; zo'n 500 ton in één keer! Dat scheelde honderden paardenwagens en voermannen. Een sleepkempenaar werd gesleept door een sleepboot of voortgetrokken langs een jaagpad door een paard.

Over dit schip

De Antoinette maakt deel uit van de collectie binnenvaartschepen van de Tilburgse museumhaven en is een van de laatste sleepkempenaars van Nederland. Dit schip heeft nog de complete sleepuitrusting en de originele onderwoning, omdat het schip nooit is gemotoriseerd.

Omstreeks 1950 is de stuurhut geplaatst en het originele, liggende stuurwerk vervangen door een staand, dubbel stuurwerk. Toen is ook de theehut aangebracht. Dit is de witte opbouw voor de stuurhut.

Het schip is altijd eigendom geweest van de familie Tromp ('s-Hertogenbosch).

Vader Martin Tromp heeft het schip laten bouwen. Hij heeft in de oorlog geprobeerd om schip en familie te behouden door in de Peel, in de Noordervaart, onder te duiken.

Bij een veldslag in de Peel in 1944 is het schip beschoten door Engelse jagers.

Schipper Tromp werd voor de ogen van zijn vrouw en kinderen getroffen en overleed.

Ook alle huisraad was vernietigd, zodat er geen foto's meer zijn van de situatie voor 1940.

Het schip is vervolgens nog decennia lang bevaren door de rest van het gezin: moeder met 2 zonen en 2 dochters.

Nadat moeder (96) in 1984 overleed, werd nog maar weinig gevaren.

Toen na de winter van 1988 de jongste dochter 65 werd, is het beursboekje ingeleverd.

De ligplaats werd Zaandam, waar Tonnie Tromp havenmeester werd van de nieuwe jachthaven.

Het schip is in 2002 ternauwernood van de sloop gered door scheepsliefhebber Han Visser uit Zwolle, die contact opnam met de museumhaven van Tilburg.

Sponsor:

Bankrekening: NL10RABO 014.95.51.274

Secretariaat en redactie: Rozenstraat 15,

6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

Email: toon.banken@planet.nl

Kamer van Koophandel nr. 30 26 09 37

website: www.Heemkundeverenigingleeuwen.nl

- Jan van Gelder, voorzitter
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Theo Huisman, bestuurslid
- Gerard Kouwenberg, webmaster
- Ton van Kruisbergen, bestuurslid
- Anny Marcellis: correcties

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

NIEUWSBRIEF - APRIL 2016

In dit nummer:

Van Leeuwen naar Bommel	1
Dialect een "levende taal"	2
Burgemeester in zware tijden: G.H.B Ditters	3
Fotowerkgroep Heemkundevereniging	4

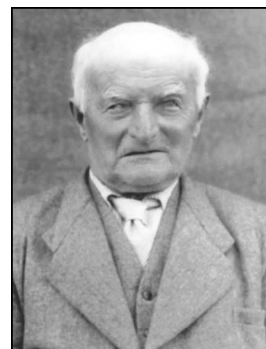

foto: Hendrik van Gelder

Van Leeuwen naar Bommel (Door Jan van Gelder)

De neven Nicolaas en Gradus **van Gelder**, geboren 1784 en 1788 te Altforst, trouwen beiden met een Leeuwense vrouw.

Nicolaas met Hendrika van Oijen, ze gaan wonen Achterstraat 221 te Leeuwen

en **Gradus** met Angelina Gubbels. Zij gaan wonen op de Ringkade te Leeuwen.

Er is dan nog maar één Leeuwen. Nicolaas en Gradus zijn de voorouders van bijna alle "van Gelders" in het huidige Boven- en Beneden-Leeuwen.

De zonen van Nicolaas:

Johannus (slachter-tabaksplanter) trouwt met Johanna Hol, dochter van Aaldert Hol en Hanna van Emmerloot. Ze gaan wonen op Achterstraat 95 en krijgen 4 zonen: Gert, Hendrik, Cub en Klaas.

Hendrik (klompenmaker-tabaksplanter) geboren op 12 februari 1866, trouwt in 1892 met Johanna van Os (eentje van een tweeling) uit de Tesstraat, waar ze dan ook gaan wonen.

Als er 5 kinderen zijn, overlijdt zijn vrouw.

Vier jaar later hertrouwt hij met de schippersdochter Johanna Valk uit Druten.

Uit dit tweede huwelijk worden nog zeven kinderen geboren.

Het gezin met 12 kinderen heeft het moeilijk door ziektes en weinig inkomsten vanwege de import van veel betere tabak uit Cuba.

Dan besluit Hendrik in te gaan op een advertentie in de Gelderlander: een herenboer uit Bommel zoekt iemand met een groot gezin om mee te helpen op zijn boerderij en landgoed. Een woning is beschikbaar.

Geboortehuis in de Tesstraat, dat er nu nog staat

Om in **Bommel** te kunnen wonen moet **Hendrik** een bewijs van goed gedrag hebben.

Dit haalt hij bij de gemeente Wamel, op het gemeentehuis aan de Zandstraat in Beneden-Leeuwen.

Er staat in: *Hij is van goed zedelijk gedrag, vrij van sterke drank, niet opgevoed in een herberg of bierhuis, nooit met politie of justitie in aanraking geweest. Hij is een goed huisvader en heeft steeds met veldarbeid zijn brood verdiend.*

Getekend: Wamel, 11 november 1907
Burgemeester Schuijt.

Zo verhuist Hendrik in 1907 met zijn gezin naar Bommel en begint daar een nieuw leven.

Oudste dochter Hanna, die verkering heeft met Mathijs Luijpen uit Dreumel, gaat dáár wonen.

(Zoon Henk heeft later een garage in de Zandstraat)

Het hele gezin werkt mee op het land, vooral de zonen Cub, Piet, Cor en Thé.

Ondanks dat 4 van de 12 kinderen voor hun 43ste jaar overlijden, bereiken de anderen een hoge leeftijd:

Han 86, Anna 95, Piet 101, Jo 98, Mien 78, Thé 92, Cor 65.

Cub komt onder een vrachtauto en wordt slechts 52 jaar.

Thans wonen er veel kinderen, klein- en achterkleinkinderen van Hendrik in Bommel en omgeving:
een tak van "van Gelder", afkomstig uit de Tesstraat in Boven Leeuwen.

Het dialect blijft een “levende” taal !

Bronnen: “Maas en Waals woordenboek” (Johan van Os); Wikipedia

Door Toon Banken

Dat er tegenwoordig nog dialecten bestaan is eigenlijk een wonder.

We worden zo overspoeld door allerlei vormen van nationaal Nederlands, dat je zou verwachten dat die kleine regionale talen helemaal weggedrukt worden.

Maar wie met de trein van Maastricht naar Groningen reist, hoort meer dialect dan ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands).

Reeds in 1835 gaf de toenmalige commissaris van de koningin in Drente opdracht allerlei woorden te verzamelen, opdat de thuistaal niet verloren zou gaan.

Al tijden waarschuwen pessimistische deskundigen ervoor, dat het Nederlandse dialect een dode taal wordt.

Door verhuizing, vermenging en het gevoel een minderwaardige taal te spreken, is het aantal Nederlanders dat dialect spreekt ontegenzeggelijk afgenomen.

In werkelijkheid is de situatie minder dramatisch.

In de grensprovincies van ons land spreekt minstens 50% van de bevolking dialect.

Volgens schattingen gaat het hierbij in totaal om zeven miljoen aanhangers.

Er is nog een andere, zeer positieve ontwikkeling:

Het dialect wordt vaker geaccepteerd en gewaardeerd.

De tolerantie ten opzichte van de regiotaal (dialecten) groeit.

Dat komt omdat de Nederlandse standaardtaal (ABN) steeds losser wordt en er tal van platte woorden zijn ingeslopen.

Er is zelfs sprake van omgekeerd snobisme:

beste vrienden, houdoe, doeï, doeg en "moi" in plaats van mooi.

Streektaal was eeuwenlang spreektaal.

Heel weinig mensen schreven in dialect.

Thans zijn er gelukkig schrijvers die in streektaal publiceren of er een levenswerk van maken dialectwoordenboeken te schrijven, om deze taal voor de toekomst te bewaren.

In Gelderland zijn 54 dialecten samengevoegd.

Samen bevatten ze 21818 dialectwoorden en 1297 zegswijzen.

Maas en Waal

Omstreeks 1980 verscheen het “Maas en Waals woordenboek” van schrijver en historicus Johan van Os.

Dit woordenboek bevat 368 woorden, 43 gezegden en 7 opmerkingen.

Er zijn 22 verhalen in opgenomen, die geschreven zijn in de streektaal (dialect).

In een groot aantal van deze verhalen is Knil van de Kiepelenberg aan het woord.

Zij is het type van een volkswrouw die haar streekgenoten rauw en trouw vertelt waar het op staat.

Literaire beschrijvingen of lyrische beeldspraak mogen we van haar niet verwachten.

Haar verhalen bestaan uit louter dialoog en pure spreektaal.

Een belangrijke bijdrage aan het behoud van het Leeuwens dialect is de productie van een geluidsoptname van 40 minuten, in 1969, met medewerking van ambtenaar/schrijver Toon Sengers.

Luister op: <http://www.meertens.knaw.nl/ndb/soundbites.php?p=L053p>

Burgemeester in zware tijden 1935-1967: G.H.B. Ditters

Bronnen: de Gelderlander en gemeentearchief

Door Gerard Kouwenberg

In 1935 werd burgemeester Wouters, na zijn benoeming tot burgemeester van Eibergen, opgevolgd door burgemeester Ditters.

Ditters was ambtenaar bij de gemeente Elst, voordat hij hier benoemd werd. Bij zijn aanstelling was hij bijna 33 jaar en hij bleef tot 1967 burgemeester van de gemeente Wamel, bestaande uit de drie kerkdorpen Wamel, Beneden- en Boven-Leeuwen.

Hij was de langst zittende burgemeester van deze gemeente en dat in een beslist niet gemakkelijke periode van crisis, oorlog en wederopbouw.

Jubileum

Op 2 februari 1960 vierde hij zijn 25-jarig ambtsjubileum.

Voor de woning van de eerste burger was een forse ereboog geplaatst.

De raad sprak in een feestelijke bijeenkomst zijn waardering uit voor het vele, dat burgemeester Ditters in de afgelopen kwart eeuw voor zijn gemeente tot stand had gebracht.

Namens de burgerij werd de burgemeester een gloednieuw televisietoestel aangeboden.

G.H.B. Ditters**Verdiensten**

Burgemeester Ditters, in 1902 in Doetinchem geboren, kwam op 1 februari 1935 naar de gemeente Wamel.

Hij heeft, niet alleen passief, maar ook stimulerend en leidinggevend, de ontwikkeling meegemaakt van een agrarische gemeenschap naar een landelijke industriegemeente.

De aanleg van de van Heemstraweg, belangrijke bijdrage tot de ontsluiting van het Land van Maas en Waal, was van grote betekenis voor de gemeente.

Als voorzitter van het Intercommunaal Lichaam voor de van Heemstraweg heeft burgemeester Ditters in de totstandkoming van deze weg een actief aandeel gehad.

Daarnaast vervulde hij nog vele andere functies.

Hij was voorzitter van de Schooltandartsendienst in het Land van Maas en Waal,

lid van het dagelijks bestuur van het Borgstellingsfonds voor Maas en Waal,

bestuurslid van de Diocesane Bond voor Katholieke Gezinszorg,

secretaris van de Kringraad van de BB en er zijn nog wel een aantal bestuursfuncties te noemen, die hij met veel toewijding bekleedde.

Oorlogsjaren

Tijdens de oorlogsjaren, in 1943, kwam hij voor zware dilemma's te staan.

Na een staking van boeren en werknemers van diverse bedrijven moesten de stakers aan de Duitsers worden uitgeleverd.

De Duitsers kwamen hiervoor speciaal uit Tiel en bezetten het gemeentehuis aan de Zandstraat.

Uiteindelijk werden tien stakers door de Duitsers berecht, waarvan er vijf ter dood werden veroordeeld en vijf voor een langdurig verblijf in een concentratiekamp werden afgevoerd.

Ditters heeft alles in het werk gesteld om strafvermindering voor deze mensen te verkrijgen, maar de Duitsers waren onvermurwbaar.

Eind jaren zeventig werd een straatnaam naar hem vernoemd: **de Burgemeester Dittersstraat**.

Fotowerkgroep Heemkundevereniging

Bijdrage van:

Geert Herregraven en Jo van Vlaanderen

Het verleden haalt veel herinneringen naar boven.
 De Heemkundevereniging doet er alles aan om het verleden niet verloren te laten gaan.
 Onze groep probeert zoveel mogelijk foto's te verzamelen uit de geschiedenis van Beneden- en Boven-Leeuwen.
 Deze verzameling heeft tot doel een zo goed mogelijk beeld van de geschiedenis van Leeuwen te krijgen.
 De samenleving van vroeger wordt letterlijk en figuurlijk in beeld gebracht en bewaard.

Onze verzameling bestaat uit allerlei foto's en kopieën, van ongeveer 1900 tot heden, die betrekking hebben op de beide dorpen.

De foto's komen uit diverse bronnen en zijn in ons bezit gekomen door schenkingen uit privéverzamelingen.

De originele foto's worden in albums bewaard en gerangschikt op onderwerp, zoals

- huizen en straten van vroeger
- oude gebouwen (kloosters, scholen, kerken, boerderijen, herenhuizen, bedrijven)
- schoolfoto's-verenigingen-dorpsgezichten
- inwoners (familiefoto's, mensen aan het werk, trouwfoto's, markante dorpsfiguren)
- luchtfoto's—ansichtkaarten—watersnood-dijken-bruggen-polders en gemalen
- dagelijkse leven in vroegere tijden-bijzondere gebeurtenissen, etc.

Alle foto's worden ingescand en bewerkt om de beste kwaliteit te verkrijgen.

Bij elke foto wordt getracht een korte omschrijving te geven en de namen van personen op de foto te achterhalen, om het verleden weer tot leven te roepen.

In de toekomst willen wij ook overgaan tot het verzamelen van films, dia's en video's.

Ongetwijfeld zullen er op de meeste zolders nog wel wat foto's in een vergeten hoek liggen.

Mochten er mensen zijn die deze foto's af willen staan of er een kopie van willen laten maken voor de Heemkundevereniging, zodat zij bewaard zullen blijven voor onze latere generatie, dan zijn wij er heel blij mee.

Binnenkort zal er een **tentoonstelling** zijn met als onderwerp: **Schoolfoto's**.

Hebt u nog oude foto's van school, dan kunt u deze bij ons inleveren. (lieft met vermelding van namen)

Sponsor:

Bankrekening: NL10RABO 014.95.51.274

Secretariaat en redactie: Rozenstraat 15,
 6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

Email: toon.banken@planet.nl

Kamer van Koophandel nr. 30 26 09 37

website: www.Heemkundeverenigingleeuwen.nl

Bestuur en redactie:

- Jan van Gelder, voorzitter
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Theo Huisman, bestuurslid
- Gerard Kouwenberg, webmaster
- Ton van Kruisbergen, bestuurslid
- Anny Marcellis, correctrice

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

NIEUWSBRIEF - SEPTEMBER 2016

In dit nummer:

Leeuwnaar omgekomen bij vliegcramp Nederland-Indië	1
Sluitingstijd van café's in vroegere jaren	2
Nieuws van de Heemkundevereniging	3
Activiteiten van onze knipseldienst	4

Leeuwnaar omgekomen bij vliegcramp in Nederland-Indië: 1938

Door een vliegcramp te Batavia werd ook een familie uit Beneden-Leeuwen in rouw gedompeld, namelijk de **familie van Riel**.

Als 19-jarige jongeman vertrok **Dick van Riel** in 1933 vanuit Leeuwen naar Indië om in dienst te gaan van het Nederland-Indische leger.

Hij was een zeer ijverige en oppassende jongeman die hoog stond aangeschreven bij zijn superieuren en flink promotie maakte.

Van brigade-monteur was hij opgeklommen tot onderofficier-vliegenier en hij zou binnenkort een jaar met verlof naar huis komen. Helaas mocht dit niet zo zijn.

Tijdens een oefeningsvlucht kwam aan zijn veelbelovend leven plotseling een einde.

Zijn ouders ontvingen telegrammen van deelneming namens Hare Majesteit de Koningin en de Gouverneur-Generaal van Nederland-Indië.

Vanzelfsprekend was in Leeuwen de verslagenheid groot en leefde men mee met hun verdriet.

Batavia, 22 februari 1938 : Vliegtuig brandend neergestort

Vreselijk ongeluk tijdens luchtbeschermings-oefening te Batavia: 5 inzittenden gedood.

Tijdens de grote oefening voor de luchtbescherming, welke gisteravond te Batavia voor de eerste maal werd gehouden, is een Glenn Martin-bommenwerper neergestort.

De inzittenden, die allen om het leven zijn gekomen, waren piloot onderluitenant Vermeulen, marconist van Riel, het hoofd foto-technische dienst van de K.N.I.L.M. Hermanides, de bekende Chinese vlieger Khouw Khe Hien, die enige jaren geleden een vliegtocht naar Nederland en terug maakte en de redacteur van het dagblad Aneta, de Hondt.

Terwijl de verduisteringsproef nog in volle gang was, zag majoor Versteegh, chef van de technische dienst van de K.N.I.L.M., vliegtuigen boven de hoofdstad en plotseling daarna een grote vlam, hetgeen de meest ernstige vermoedens opwekte.

Op dat moment waren op het vliegveld Tjililitan, het vliegveld van Batavia, een groot aantal autoriteiten verzameld, o.a. de commandant van de luchtvaartafdeling, de chef van de generale staf der eerste divisie, de gouverneur van West-Java, de resident, talrijke andere autoriteiten en vele vliegers.

Het verongelukte toestel steeg met vier andere toestellen op om in formatie boven Batavia te vliegen. Alle passagiers van de vier andere vliegtuigen zagen de Glenn Martin in een vrilte overgaan en daarna een vlam. Hierna verdween het vliegtuig uit het oog.

Het toestel werd uiteindelijk enkele kilometers ten noorden van het vliegveld Tjililitan gevonden.

Nadat de lichamen der slachtoffers geïdentificeerd waren, werden zij gekist en naar het vliegveld Tjililitan overgebracht.

De stoffelijke overschotten van wijlen Vermeulen en van Riel zullen morgen te Bandoeng met militaire honneurs worden begraven.

Sluitingstijden van café's in vroegere jaren

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd nog strikt de hand gehouden aan de sluitingstijden van de café's. Men kon, om gegronde redenen, incidenteel verlenging van het sluitingsuur aanvragen. In de praktijk moest men bovendien aantonen hier op verantwoorde wijze mee om te kunnen gaan. Caféhouders en bezoekers probeerden af en toe, op slinkse wijze, die sluitingstijden te ontduiken. Een mooi voorbeeld hiervan is onderstaand politierapport.

GEWEST ARNHEM DER RIJKSPOLITIE
 GROEP WAMEL
 POST LEEUWEN No. 16.

Aan
 de Heer Burgemeester der gemeente
 Wamel.

RAPPORT

Ondergetekende, Th. J. Stevens en C. G. v. Dodewaerd, respectievelijk Wachtmeester 1ste Klasse en Wachtmeester der Rijkspolitie, hebben U Edelachtbare het volgende te rapporteren:

Tijdens onze surveillance op 19 Maart 1954 constateerden wij, dat omstreeks 23.20 uur, zijnde 20 minuten na het sluiten van de café's, dat er nog een viertal personen zich in het café van A. F. M. Lemmers, geboren te Wamel 5 November 1901, wonende te Beneden-Leeuwen, Zandstraa 315, bevonden.

Zowel de caféhouder als de bezoekers zijn door ons gewaarschuwd met de mededeling dat de eerst volgende keer proces-verbaal zal worden opgemaakt.

Tijdens onze verdere surveillance, omstreekt 0.30 uur, constateerden wij dat de personen, welke om 23.2 in het café aanwezig waren geweest, zich thans bevonden in de keuken van het woonhuis van bovengenoemde caféhouder.

Toen wij het woonhuis binnen wilden, bleek ons dat de deur met grendel was afgesloten. Hierop kwam de caféhouder Lemmers naar de deur en vroeg: "Wie is daar?" Op ons antwoord "Politie", ging Lemmers, terwijl hij de de gesloten hield naar de bezoekers in de keuken. Na een flinke rammel met de deur, kwam Lemmers weer terug en deed de deur open.

In de keuken bevonden zich vier personen evenwel: Jan Jurriëns, caféhouder, Martinus van Heck, houthandelaar, Antoon de Haas, schilder en Gerrit van Aanholt, meubelmaker, allen lid van het R.K. kerkhoor.

Lemmers, deelde ons mede, dat hij bedoelde personen in verband met zijn verjaring een borrel had geschonken. Bij onderzoek bleek Lemmers te verjaren op 5 November. De andere personen beaamden dit en verklaarden, dat zij tot 23.00 uur gerepeteerd hadden.

Op 20 Maart 1954, verklaarde Lemmers mij Dodewaerd, dat bedoelde personen na eerst het café te hebben verlaten, achterom de keuken waren binnen gegaan. Hier hadden ze na een borrel te hebben gedronken een poosje gezellig zitten praten. Volgens Lemmers, proberen deze personen steeds om in de keuken te komen. Lemmers is medegedeeld, dat het voorgevallenen aan U zal worden gerapporteerd.

Teneinde het keukenbezoek tegen te gaan, mo wij U Edelachtbare adviseren, om genoemde caféhouder een door U vast te stellen tijdperk geen verlenging voor het sluitingsuur, indien hij dit nodig heeft, te geven.

Aldus naar waarheid opgemaakt te Beneden-Leeuwen, 20 Maart 1954.

Th. J. Stevens.

C. G. v. Dodewaerd.

Gezien en doorgezonden:
 de Groepscommandant.
 Opperwachtmeester,
 H. J. v. d. Broek.

Overlijden Toon Banken*door Jan van Gelder, voorzitter*

Op 12 juli is secretaris en oprichter van onze heemkundevereniging, Toon Banken, op 83-jarige leeftijd overleden.

Toon was als voorzitter van de Seniorenvereniging nauw betrokken bij de voorbereiding en aanleg van een wandelpad langs de wiel. Vele malen hebben we samen het gemeentehuis bezocht om dit pad gerealiseerd te krijgen.

Toen het pad er eenmaal lag, stelde Toon voor om een heemkundevereniging op te richten voor Boven- en Beneden-Leeuwen.

Toon wist hoe dat aangepakt moest worden en zorgde voor de samenstelling van een huishoudelijk reglement.

Op 6 mei 2009 werd alles vastgelegd bij de notaris.

In de beginperiode werden de bestuursvergaderingen gehouden in de Rosmolen en de overige noodzakelijke bijeenkomsten bij bestuursleden thuis.

Maar we waren steeds op zoek naar een eigen ruimte en die hebben we uiteindelijk gevonden bij Kees Meijer in de Brouwersstraat, mooi gelegen tussen Boven- en Beneden-Leeuwen.

Toon was als secretaris van de Heemkundevereniging een stimulerende en stuwende kracht.

Hij organiseerde stadswandelingen, beschreef en inventariseerde monumentale panden (QR-code), begeleidde werkgroepen, bemoeide zich met straatnaamgevingen en schreef artikelen voor de Nieuwsbrief.

Jammer dat Toon ons is ontvallen.

Hij had nog vele jaren iets voor onze vereniging kunnen betekenen.

Wij wensen zijn vrouw en kinderen sterkte om dit verlies te dragen.

Bestuur en leden van Heemkundevereniging Leeuwen

Publicaties:

De Heemkundevereniging gaat kleine boekwerkjes uitgeven. Het eerste deel dat in deze reeks verschijnt heeft als onderwerp de muziekhistorie van Leeuwen: een beknopte beschrijving van allerlei muziekgezelschappen, festivals en bandjes van vroeger en nu.

Het boekje kost € 2,50 en is verkrijgbaar in het heemkundegebouw, Brouwersstraat 7a, iedere donderdagmiddag tussen 14.00 en 16.00 uur.

Vrije-inloop-middagen, Brouwersstraat 7a, iedere 4e woensdag van de maand:

28 september, 26 oktober en 23 november 2016.

In de maand december vervalt de vrije inloop.

Bestemd voor: leden en niet-leden.

Doel: Het verstrekken van informatie of in ontvangst nemen van historisch materiaal.

Knipseldienst Heemkundevereniging Leeuwen

Bij de Heemkundevereniging zijn diverse vrijwilligers actief.

Koos Gremmen en Harrie van Vlaanderen zijn al jaren bezig met het verzamelen van krantenknipsels uit regionale dag- en weekbladen zoals de Gelderlander, De Maas en Waler en de Waalkanter.

Aan de verzameling, die is verdeeld over een 20-tal ordners en gesplitst in diverse rubrieken, worden vrijwel dagelijks een paar knipsels toegevoegd.

De collectie bevat artikelen van allerlei aard zoals: markante personen, beroepen, monumenten en gebouwen, verdwenen bedrijven, feestelijkheden, verenigingen, etc.

De artikelen gaan terug tot ongeveer 1950 en in enkele gevallen zelfs nog verder.

De knipsels worden gebruikt bij het samenstellen van historische artikelen en publicaties, bij exposities en ook voor onze website.

Het is de bedoeling de knipsels op den duur te inventariseren en te scannen.

Iedereen die informatie zoekt uit het verleden kan hier dan in principe gebruik van maken.

Voor vragen over publicaties kan men altijd terecht bij bovengenoemde leden van de knipseldienst.

Als u thuis nog oude artikelen over Leeuwen hebt, dan willen wij deze graag toevoegen aan onze verzameling!

Sponsor:

Bankrekening: NL10RABO 014.95.51.274

Secretariaat: Korenbloemstraat 53,
6657 BA Boven-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

Email: TonvanKruijsbergen@gmail.com

Kamer van Koophandel nr. 30 26 09 37

website: www.Heemkundeverenigingleeuwen.nl

Bestuur en redactie:

- Jan van Gelder, voorzitter
- Ton van Kruijsbergen, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Theo Huisman, bestuurslid
- Gerard Kouwenberg, webmaster
- Anny Marcellis, correctrice